

הישיבה השלושים-ואחת של הכנסת הראשונה

י"ח אייר תש"ט (17 מאי 1949)

תל-אביב, בנין הכנסת, שעה 16.10

א. עניני סדר-היום: (1) צנזורה צבאית; (2) ירושלים; (3) אשפוז

הי"ר י. בורג:

אני מוכן לתת לך חמשה רגעים לנמק את הצעתך.

י. בן-אהרן (מפ"ם):

אני קורא לפניכם את השיר: „שתי-שבלים-וחנית“
לא צרכי הפוליטיקה השימושית / הניעונו לגשת
למלאכה / ולגעת היום בשאלה הכושית / ובענין
הכושי / העומד ללכת.

לא לשם צבירת-הון-מפלגתי בתוך-סיף / (כנהוג
בתקופת רודפי בצע ...) / ידובר פה היום בנושא
הזעף, / בנושא שנפער כפצע.

ידובר בו מטעם אחד-דוכופת — / כי עובדה לעינינו
נכונה: / נסיונסך גדול, אשר קם למופת, / נארו
(מלא אונים ...) / ונשלח ארכיונה!

אל נזכיר מבצעיו, עוד דגליו לא דהו, / ורגלים
אחרים — גם להם שסִתפארת, / וצודקים האומרים,
שצעד לא רק הוא / לבדו תחת גשם עופרת.

אבל הוא לבדו (עוד יוגד ויושמע / מה היתה
מחצבתו ואיה —) / קם ויהי כאחת מיצירות
האומה / היפות ביותר בחייה!

ועל-פיו ובצלמו, בדפוסים מוכנים / עוד אפשר
לעצב ולצקת / דמות לוחם יהודי, / שזורים ושכנים /
מקנאה יצהבו מנגד!

לא נגיש פה בשמו רשימת כיבושים / וקרבות—
כשטרות מאישימה, / לא נספור לכבודו על גורל
הכושי ... / הוא שונא תבליני מלודרמה.

אך נאמר: / עת אחד אוצרותיו של הדור /
מועבר לפיצול וקישור, / החובה הפשוטה היא לשאול—
ולחקור / את ממשל המדינה: / מדוע?

החובה הפשוטה היא לקום, מעשי, / ולדרוש
לסיבה, ולתמוה: / לפחות כמו כל הגדלה של מסים /
זה ראוי לביאור מגבוה.

ובשביל לקלף ולהסיר מעטה / מדברים, רק את
זאת עוד נשאלה: / איך קרה שדובר, רק פירוק
המטה — / והמשך בזה הלאה-והלאה? ...

אין אדם שידרוש כי תוגש ליציעים / הסברה
מקיפה-מנמקת, / שתכיל גלויי שיקולים צבאיים, /
או סודות של תכנון ושל תקן ...

לא! יספיק אם יוגד לנו כך: הענין / נעשה (מאין
דרך אחרת) / לטובת הצבא, / לטובת הבנין, / לטובת
המדינה היוצרת!

האפשר להשיב כך בדעת-שקולה? / זוהי כל
השאלה כולה.

נתן א.

זהו השיר שפסלה הצנזורה הצבאית.

הי"ר י. בורג:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה השלושים ואחת
של הכנסת הראשונה. אנחנו ממשיכים בדיון על חוק
מבקר-המדינה. (י. בן-אהרן: ברצוני להגיש הצעה
לסדר-היום).

י. בן-אהרן (מפ"ם):

כנסת נכבדה, אני מציע דיון דחוף בשאלת הצנ-
זור הצבאי ובסמכויותיו. אנחנו עדים בזמן האחרון,
אם כי אנחנו חיים בימי שלום, להתערבות של הצנזור
הצבאי לא רק בחיים המדיניים והציבוריים שלנו, אלא
אמילו במניעת פרסום שירים בעניני דיומא.

כדוגמה אני רוצה להרשות לעצמי להקריא לפניכם
שיר, לא שלי חלילה, אלא של משורר נודע בציבור,
איש הטור השביעי נתן א. אשר הצנזור הצבאי העיז
לפסול אותו. אני רוצה להציע לכנסת שהיא תחליט
לפרסם את השיר הזה על חשבון המדינה ותפגין מצדה
את האווילות אשר התבטאה ביחס הזה למלה המודפסת.
(י. ש. מחוני: אתה מעמיד שיר על סדר-היום?).
השיר אשר נפסל על ידי הצנזור נקרא: „שתי-שבלים-
וחנית“. (הי"ר י. בורג: זו אינה הצעה לסדר-היום).

תרשה לי אדוני היושב-ראש, אני הצעתי דיון דחוף
בעניני הצנזור הצבאי, ואני רוצה לתת דוגמה עד היכן
מגיעה התערבותו של הצנזור בחיים הציבוריים — עד
לידי פיסול שירים ממשורר נודע אשר, כפי שיוברר
לכנסת מתוך התוכן, לא נגע בשום סוד צבאי ולא גילה
שום סוד צבאי. הוא נתן ביטוי לתגובה על מעשה
מסויים של השלטונות. אני רשאי להראות לכנסת מה
אוילי הוא הצנזור ובאיזה דרכים הוא משתמש. אני
מבקש להקריא את הדוגמה הזאת. (הי"ר י. בורג:
אין כל צורך שתקריא. נ. פרידמן-ליין: מדוע
לא? זהו חומר לביסוס ההצעה).

כל הצעה בכנסת נומקה עד עתה. ובמקרה זה
ההנמקה שלי הוא השיר שברצוני להקריא לפניכם.

הי"ר י. בורג:

אין זאת במה ספרותית. אפילו אם זו ההנמקה —
מספיק שתעמיד את ההחלטה בתור שכזאת ואין צורך
לקרוא את השיר.

י. בן-אהרן (מפ"ם):

אני עדיין עומד על זכותי, אשר עד כה לא ניטלה
מאף חבר, לנמק את הצעת. ייתכן שדרך ההנמקה שלי
אינה מקובלת. אבל אין זה נוגע לענין אם אני מנמק את
דברי בשיר או בדוגמה אחרת שתיראה בעיני. זכותי
היא לנמק את הצעתי. לא קרה עוד שזכות זו תישלל,
ואני עומד על זכותי. (י. ש. מחוני: אין לך זכות
להקריא דברים שנפסלו על-ידי הצנזור).

הי"ר י. בורג :

ועדת-הכנסת תעסוק עוד בצורת ההנמקה להצעות לסדר-היום. (א) ציגלנג : בצנזורה חסרת-האחריות תעסוק הכנסת ! משום שאנחנו באמצע הדיון, מציג אני להמשיך בדיון וכשנגמור את הדיון על חוק מבקר המדינה תצביע הכנסת את ההצעה הזאת.

מ. גרובובסקי (מפא"י) :

לכל חבר כנסת יש רשות להציע שאלה לסדר-היום, אך איני סבור, שהכנסת צריכה לשמש צינור לפרסום דברים, שהצנזורה פסלה אותם — בלי לבדוק תחילה את הענינים עלידי הבאת שאלתה לשר או העברת הענין לוועדה המתאימה. אין זה מן הנימוס להשתמש בכנסת למטרה כזאת. ידוע לי, שמפלגה אחת הגישה שאלתה בקשר ליריות שנורו בערבים — ידיעה זו לא הרשתה הצנזורה לפרסמה — ועלידי כך פורסם הדבר בכל העתונות בעולם. חבר הכנסת בן-אחרן הש" תמש כאן באמצעי לפרסם שיר שאיש לא קרא אותו. איני סבור, שהכנסת היא במה לדקלום שירים ולהחלטה אם שיר זה טוב או לא, או אם הצנזורה צודקת או לא. חבר הכנסת בן-אחרן הוא חבר בוועדה מסוימת. ישיב סמכותה נמצאים ענינים מסוימים ויכול היה להביא את השאלה הזאת לפניו. אני מציג לא לדון בשאלה זו ולא להעמידה להצבעה. קודם כל עוברת ההצעה לוועדה ואח"כ תובא לדיון בכנסת.

הי"ר י. בורג :

אשאל את הכנסת :

מי בעד המשכת הדיון בחוק מבקר-המדינה ?
הצבעה

הוחלט להמשיך בדיון בחוק מבקר-המדינה.

הי"ר י. בורג :

אחרי הדיון על חוק מבקר-המדינה, נצביע את הצעת חבר הכנסת בן-אחרן.

י. ברייהודה (מפ"ם) :

אני מתפלא על הסדרים החדשים. יש לכם די ידים להסיר כל הצעה, עשיתם זאת לא-פעם. — עשו זאת לפחות בגלוי. הבאתם נימוקים שונים. הנה הבאנו הצעה בקשר לענין החינוך והודעתם, שהשר הניגע בדבר יעיין בכך. אולם עברו שבועות רבים והשר לא הביא את הצעתו. יוצא שאיחרנו שנה תמימה. זו הפעם הראשונה, שבניגוד לכל מה שהיה עד עכשיו, מעמיד הי"ר להצבעה דבר שאיש לא הציע ואינו מעמיד להצ" בעה דבר שהוצע. איש לא הציע להפסיק את הדיון בענין חוק מבקר-המדינה ולא היה צורך להעמיד דבר זה להצבעה. לומות זאת הצענו להוסיף לסדר-היום סעיף ומן החובה להצביע אותו, ואין לומר עכשיו, שאפשר לשאול שאלות. קיבלתי אתמול תשובה לשאלתה שהובאה לפני 7 וחצי שבועות. ותשובה לשאלתה אחרת שהגשתי לפני חודש וחצי. לשאל" תות ניתנים לעתים תשובות שאינן מתאימות לאמת, ואין שום אפשרות לבוא אחרי"כ ולהתווכח על תוכן התשובה. אני מוכן לשאת באחריות למה שאמרתי. כשאנחנו באים ומציעים שידונו במ" ליאה בענין מסויים, אומרים לנו, ישש להביא את הענין לוועדה, וכשנביא את הדבר לוועדה — יתווכחו

על-כך שבועות. הבאנו אותה, איפוא, למליאה, ויש להעמידה להצבעה. אנו מציעים להעמיד על סדר-היום סעיף הדן בתעלולי הצנזורה. שהפכה מצנזורה צבאית לצנזורה פוליטית של מפלגה אחת, ואין רשות לא להעמידה להצבעה.

הי"ר י. בורג :

לא היתה שום כוונה לא להעמיד את ההצעה להצ" בעה. עם גמר הדיון על חוק מבקר-המדינה — נצביע אותה.

א. ח. שאג (החזית הדתית המאוחדת) :

יושב-ראש וחברים נכבדים. אני מציג לקבוע דיון מיוחד בשאלת ירושלים. מרביתם לדבר ולשיר שירי אהבה ושירי תהילה מלאי רומאנטיקה על ירושלים. אבל, לצערנו הגדול, ירושלים הולכת ונעזבת לעינינו. כוונתי איננה בקשר להעברת משרד-הממשלה לירושלים, כי אנו רואים שמתחילים להזיז את הענין, אך כוונתי היא בקשר להבראתה. או יותר נכון — להצלתה של ירושלים. ירושלים לב האומה, לב הארץ, זקוקה להצלה מהירה, כמו שהלב, בשעה שהוא חולה, זקוק לזריקות. לדאגה מיוחדת ולהבראה. לצערנו, אין עו" שים בשטח זה כמעט לא-כלום.

בקשר לבעיה המדינית של ירושלים, מתנהל עכ" שיו, כידיע, משא ומתן. אני מבין, שאיראפשר להסביר את כל פרטי הפרטים לפני הבית הזה, אך השאלה רצי- נית מאד. הלב אינו ניתן לניתוח. בשעה שאפשר לנתח את כל אברי הגוף, איראפשר לנגוע בלב. אני מציג, שהממשלה תתיר מהירה מאד ושלל תעשה שום צעד מכריע בקשר לשאלת ירושלים, עד שהשאלה תובא לדיון בפני הוועדה המתאימה ובפני הבית הזה.

הי"ר י. בורג :

אני מצטער שהרב שאג לא הסתפק במה שאמרתי, שנוכל אחרי"כ להצביע הצעות מסוג זה. אם יש הצ" עות לסדר-היום, מבקש אני לא להציע אותן כעת בפני הכנסת, מפני שאנו דנים עתה בחוק ויש לסיים את הדיון בו.

י. רוקח (הציונים הכלליים) :

אני מצטער, שלא אוכל לקבל כתחליף את הצעתו של חבר הכנסת גרובובסקי, שכל שאלה שחבר הכנסת רוצה לעורר, עליו להביאה קודם בפני הוועדה. סיעתנו, שלדאבונא אינה מונה אלא 7 חברים, לא חוכל להסכים לדרך זו — לחכות עד שהוועדה תדון בשאלה ותביא אותה בפני הכנסת.

אני מבקש מאד להסכים להעמיד בסדר-היום של הישיבה מחר, ויהא זה אפילו בישיבה האחרונה. את שאלת אשפוז העולים בפרט האשפוז הציבורי בכלל. איני רוצה להקרות בדברים, זה לא שיר כנגד הצנ" זורה, וגם לא שיר בקשר עם ירושלים, זהו שיר-מוות של יוסי-יום. איני רוצה להסביר עכשיו את הדבר, אך בהזדמנות זו ברצוני להזכיר את המאמצים המרובים, שנעשו במשך חדשים, לשכנע ולדרוש, ששאלה זו תת" קדם לקראת איזה פתרון. חברי ועדת-הכספים יודעים את דברי, שהתרתעי על הסכנה ליולדות, ילדים וחולים אחרים. עם התקרבות הקיץ, גם כראש עיריית תל-אביב אני תובע דיון בכנסת בשאלה חמורה זו. אם יש מישור, שעשה דבר למען האשפוז, הרי זוהי העירייה.

לומר לסדר הדיון: הפסקנו את ישיבת אתמול באמצע הדיון בסעיף מסויים. אין כאן פתיחת ענין חדש. לכן אני פונה אל היו"ר, לסיים את הדיון בסעיף שאנחנו עומדים בו, ואז נוכל לשמוע הצעות שונות לסדר-היום בענינים חשובים מאד — אך קודם עלינו לסיים את דיון בסעיף זה. מתפלא אני על מר רוקח, האומר שלא קיבל הזמנה לישיבה ולא ידע מהו סדר-היום. את מול החלטנו להפסיק את הישיבה באמצע סדר-היום, ולכן יש לגמור עכשיו את הדיון בסעיף זה. ובסופו של דבר כדאי, שוועדת-התקנון של הכנסת, היושבת שבר עות על שבועות, תביא לנו סוף-סוף תקנון. כשתביא תקנון, תוכל הכנסת לעבוד ביתר שיטתיות ויעילות. אני מבקש את היו"ר לסיים את הדיון בסעיף שאנו עומדים באמצעו, ואח"כ נעבור לענינים אחרים.

א. בן-אליעזר (תנועת החרות):

כנסת נכבדה, לא אני הבאתי את ההצעה לדון בשאלת הצנוורה הצבאית, אך לאחר שהועלתה, חושבני שיש לשמור על צורת עבודת הבית הזה, איש לא הציע להתחיל בדיון בהצעה זו לפני שייגמר הדיון בשאלת חוק מבקר-המדינה, אמנם זוהי ישיבה, שידונו בה כהמשך לאותו נושא שדנו בו בישיבה הקודמת. אך זוהי ישיבה חדשה וכמו בכל ישיבה חדשה יש רשות להעמיד הצעות לסדר-היום ומתפקיד היו"ר להעמיד את ההצעות להצבעה, ואשר לדיון — ידונו בהן כשיבוא הזמן.

ענין הצנוורה הצבאית מקבל תוקף גדול יותר וחמור יותר, כאשר כידוע קיבלו מערכות העונשים הודעה מן הצנוורה הצבאית, שאמירת הדברים בכנסת — אינה מכשירה אותם עדיין להופעה בעתונים בלי צנוורה צבאית. ענין הצנוורה הצבאית איננו, איפוא, ענין של טיר בלבד, אלא גם דבר הקשור בשירות בטלפון ובכ"י קצת על מכתבים פנימיים ובכל מיני שאלות אחרות. אני מצטרף איפוא להצעה זו ומבקש להעמידה על סדר-יומנו.

היו"ר י. בורג:

נצביע את הצעת חבר הכנסת בן-אליעזר אחרי גמר הדין בחוק מבקר-המדינה.

ב. חוק מבקר-המדינה, תש"ט—1949 (סוף הדיון)

מאליו (!) יש בכלל בעולם עורכי-דין, המסוגלים לפרש כל דבר בצורה זו או זו, לפי מה שנחוץ להם באותו רגע. לכן, אפשר לפרש סעיף זה בצורה כזאת שאסור לו למבקר-המדינה לקנות נכסי מדינה ושאסור לו לקנות בכלל מקרקעין או מטלטלין. כדי שלא יהיה פירוש כזה וזל מנת שלא לפתוח פה לשטן, הרי אנחנו נוציעים לכתוב "בין מקרקעין ובין מטלטלין", שזה מתייחס לנכסי המדינה. (א) א ל מ ל י ח: בעברית זה לא מתייחס לנכסי המדינה (!).

ישיבו בוועדת-החוקה 20 איש ויש ביניהם (אולי לא אני) היודעים גם עברית, ובתוכם שרה-משפטים, שלפי הצעתו הכנסנו את התיקון הזה.

היו"ר י. בורג:

זוהי הצעה מוסכמת מטעם כל הוועדה ואני מעמידה להצבעה.

הצבעה

התיקון נתקבל ללא התנגדות.

יש לי תביעה מאת הממשלה ואני בא בהאשמות ברורות נגדה.

ענין זה חשוב יותר מן הצנע ומכל שאר הדיבורים על שש וחצי ל"י מדומים לחדוש. אני מדבר על דבר כואב יותר מדי ומבקש, שיוכנס לסדר-היום של ישיבת מחר — לישיבה הראשונה או השניה — דיון בשאלת האשפוז, אשפוז העולים בפרט ואשפוז האוכלוסיה בכלל. הייתי מציע לשמוע כאן את עדותו של מנהל האגף לאשפוז עולים, הד"ר גרושקה, כדי שלא אהיה אני עדי-המלך, העדי-הראשי, וכדי שלא יושמעו כאן טענות על מה שנעשה או לא נעשה ע"י עיריית ת"א. מוטב שנשמע מה עשה הד"ר גרושקה וכיצד נענה על דרישותיו הדחופות, שלא אתמול הוגשו, כדי להרחיב את האשפוז.

אני מקווה, שאקבל תמיכה גם מספיקי הקואליציה להעמיד זאת על סדר-היום.

סיעתי נמצאת במצב אימלל מאד. כיון שאנו מעטים בכנסת, מקבלים אנו את ההזמנות בלי סדר-היום ואיננו יודעים, למה אנחנו באים. ייתכן, שהשולחן הממשלתי יודע מראש על מה החליטה הממשלה ומה יהיה הנידון; אולי זה טבעי, אבל זה רע מאד. אני דורש שאל ההזמנות יהיה רצוף סדר-היום של הישיבה. אינני חושב שיקשה על הנשיאות לשלוח ביום ו' בבוקר הזמנה לישיבות השבע הבא יחד עם סדר-היום של כל ישיבה; ואם יהיו סעיפים נוספים — יכניסו אותם אח"כ. הסדר הקיים מעמיד אותנו במצב קשה: אין אנו יודעים על מה ידובר ואין לנו אפשרות לבחון זאת לפני הישיבה. הסידור המוצע על ידי, יקל על כל חברי הכנסת.

היו"ר י. בורג:

הדברים שנאמרו כאן, עם כל חשיבותם, הרי הם בכ"ז חורגים מהמסגרת.

ז. ורהפטיג (החזית הדתית המאוחדת):

אני מצטער על ההפרעה בעבודה הסדירה של הכנסת, שנעשתה עכשיו ע"י הצעות אחדות, ורצוני

היו"ר י. בורג:

רשות הדיבור לחבר הכנסת ניר, יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט, בשם הוועדה.

נ. ניר-רפאלקס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כנסת נכבדה! אני מביא בזה שלושה תיקונים קלים, שעליהם החליטה ועדת-החוקה הבורק ושאלו עליהם הסתייגות משום צד.

תיקון אחד שייך לאחד הסעיפים, שכבר הצבענו עליו אתמול, ואני מבקש את כב' היו"ר להעמיד את התיקון הזה, שהוא קל ביותר, להצבעה של הכנסת. התיקון נוגע לסעיף 5(ד), סעיף זה מתחיל: "לקנות נכסי המדינה, מקרקעין או מטלטלין". יכול להיות פירוש, שאסור לו לקנות נכסי המדינה ושאסור לו לקנות בכלל מקרקעין ומטלטלין. אין זאת כוונתנו. הכוונה היא, שאסור לו רק לקנות נכסי המדינה בין אם מקרקעין ובין אם מטלטלין. (א) א ל מ ל י ח: זה מובן

להסביר, שנטיל מעמסה נוספת ומיותרת על המבקר, אם נקבל את הצעת הרוב. ומצד שני, נעמיד במצב לא-נוח את המוסדות הציבוריים דווקא, במקרה שיודקו לעזרת הממשלה, באיוז שהיא פעולה מקרית. הדבר יעמיד אותם בפני ביקורת כללית של הממשלה בכל סעיפי פעולותיהם, אף באלה שאין להם שייכות וקשר לממשלה.

י. באדר (תנועת החרות) :

ישנם בחוק הזה שלושה מקרים, שבהם יעמוד מוסד, גוש או אדם תחת הביקורת, אפילו אם אין שום סיבה מיוחדת לכך. מקרה אחד הוא, שזה ייעשה על סמך הסכם בין האדם לבין הממשלה. לזה אין לי שום התנגדות.

אשתדל היה ויכוח סוער בארץ, אם מותר לממשלה לעשות הסכמים עם אזרחים. אנו זוכרים את דעת ראש-הממשלה שהיתה חריפה מאד, שאסור לעשות הסכמים כאלה. פירוש הדבר, שאם נעשו, מוטב שהממשלה לא תקיים את התחייבותה בהם.

הפעם הודיעה לנו הממשלה בהצעתה, שהסכמים בין הממשלה לבין האזרחים מותרים וגם דרושים. זה טוב מאד, אלא שיש כאן בעיה אחרת והיא בעיה רצינית. כתוב כאן : "על-פי החוק או על-פי החלטת הכנסת". אני מתנגד לחלק "על-פי החלטת הכנסת" מסיבה אחת פשוטה : אינני יודע שום דבר על החלטות הכנסת, המחייבות את האזרחים והן בכל זאת אינן חוקיות.

עלי להזכיר לממשלה, שעשתה היום לכנסת את הכבוד, או את איהכבוד, שאף אחד מחבריה לא מצא לנכון לבוא היום ליישבת הכנסת — אני מזכיר לה, שהנוסח הזה הוא מסוכן מאד, ולא יעמוד בפני שום בתי-דין — אין דרך אחרת לבית-דין לדעת על החלטות הכנסת אלא מספר החוקים. כאן כתוב "על-פי החוק" — כלומר : החלטת הכנסת שנכנסה לספר-החוקים. ועוד כתוב : "או על-פי החלטת הכנסת", כלומר : על סמך החלטה שלא פורסמה בספר-החוקים. החלטות כאלה יכולה הכנסת לקבל בנוגע לאמון בממשלה, או בדברים שאינם מחייבים את האזרחים, אך על חובת האזרחים יכולה הכנסת להחליט רק על-ידי חוק. לכן זה בלתי פוליטי, זוהי לדעתי שיגיה חמורה ואני מציע למחוק את המלים "או על-פי החלטת הכנסת".

היום דנו בישיבת ועדת-הכספים על המצב שנוצר כתוצאה מחוק בלתי מדויק ומתעה. יש לי רושם, שיש כאן לפנינו עוד מקרה כזה, וכדאי לדאוג מראש לכך, שהטעות הזו לא תחזור ותיעשה גם הפעם.

בנוגע להיקוני השני : אני חושב, שניחת לכנסת זיוזימות לשמור על הצבע גם במבנה המנגנון הממלכתי. לפי נוסח חוק מבקר המדינה, יבקר המבקר רשות מקומיות, עיריות, במקרה שהעיריות או הרשויות המקומיות יקבלו הקצבות מאת הממשלה. והרי ברור, שאין בארץ אף עיריה אחת, ואף רשות מקומית אחת, שאינה מקבלת הקצבה מהממשלה. וזדאי שכוולן יעמוד תחת ביקורתו של מבקר המדינה — וזה בסדר גמור. קיים בארץ משרדו של המבקר המוניציפאלי לפי חוק העיריות משנת 1934 וחוק רשויות מקומיות משנת 1941 ; תפקידו הוא לבקר את חשבונות העיריות והרשויות המ-קומיות האחרות. חוק זה מביא אותנו למצב, שחשבונות אלו יעמדו תחת ביקורת כפולה — ביקורת כפולה של שני המבקרים עולה בכסף, ומשרד נוסף גם הוא עולה בכסף. הצעתי היא, שמבקר המדינה ימלא גם את התפקיד

נ. ניר-רפאלסק (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) :

עכשיו יש תיקון בסעיף 13 (א), בסעיף 13 (ב), (ג) נזכרת לשכה לביקורת. בסעיף 13 (א) : "המבקר יבצע את תפקידיו בעזרת עובדיו". הוועדה החליטה להתאים את סעיף 13 (א) לסעיף 13 (ב), (ג) ולהכניס את המ-לים : "בעזרת עובדי לשכתו".

היו"ר י. בורג :

אני חושב, שגם לתיקון זה לא תהיה התנגדות. התיקון נתקבל.

נ. ניר-רפאלסק (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) :

בסעיף 14 השינוי אולי יותר מהותי. בסעיף זה כתוב : "נמנע המבקר מניעה זמנית מלמלא את תפקידיו, רשאית הוועדה למנות ממלא-מקום למבקר לתקופה שלא תעלה על שלושה חדשים" — הכוונה כאן לוועדת-הכספים. אבל הואיל וקיבלנו אתמול בסעיף 2 החלטה, שהמבקר מתמנה ע"י הנשיא, לפי המלצת ועדת-הכנסת, הרי כדי לאחד את השיטה, החלטנו לכתוב ועדת-הכנסת ולא ועדה סתם היכולה להתפרש כוועדת-כספים. הרי איל וישנה הסכמה כללית של הוועדה ואין הסתייגויות, הרי כאשר נבוא להצבעה בסעיף 14, נצביע זאת יחד עם התיקון. אני מבקש את חברי הכנסת לרשום בטופס שלפניהם את התיקונים האלה.

היו"ר י. בורג :

אני קובע שאין התנגדות והתיקון נתקבל.

נפתח בדיון בסעיף 7 של החוק. בסעיף-משנה (ד) יש הסתייגות לחבר הכנסת בריהודה. בסעיף-משנה (ה) — הסתייגויות לחברי הכנסת י. באדר, קליבנוב, ברינר, פרמינגר.

י. בריהודה (מפ"ם) :

בנוסח הצעת הרוב בסעיף (ד) נאמר : "רשות מקו-מת, מפעל, מוסד, קרן או גוף אחר הנתמכים ע"י הממ-שלה בדרך הקצבה, ערבות וכיוצא באלה, או שהממשלה משתתפת בהנהלתם, אולם הוועדה, לפי הצעת שרי-האוצר, רשאית להורות כי גוף כזה לא יהיה נתון לביקורת המבקר". אני מציע להפריד את ענין התמיכות משאר המוסדות, שבהם תשתתף הממשלה באופן ישיר בהנהלתם, או אם המוסד הוא — אחת מקרנות הממשלה. בנוגע לסוג זה אין ספק, שכל פעולותיהם צריכות להיות מבוקרות ע"י המבקר, מה שאין כן המוסדות שבהם משתתפת הממשלה רק באופן חלקי. ברצוני להביא כמה דוגמות : אם, למשל, בפעולתה המסופעת מאד של הסתדרות העובדים, תשתתף הממשלה בהקצבה לסעיף מסוים בשכר של 1000 ל"י לשנה, יוצא לפי נוסח סעיף זה, שהמבקר יהיה מחוייב לבקר את כל פעולותיה של הסתדרות העובדים הכללית לכל סעיפיה, שלהם לא ניתנה ההקצבה. הוא הדין בהתאחדות-בעלי-העשה או בהת-אחדות-האכרים. אנו מציעים, על כן, להבדיל את המוס-דות, שלהם נותנים תמיכות (ולדבר עליהם בסעיף מיוחד) ולקבוע שהמבקר מחוייב ורשאי לבקר רק את אותן הפ-עולות, שלהן ניתן תקציב. אם הפעולה עצמה נעשית בהיקף רחב הרבה יותר וההקצבה מכסה רק חלק מההוצאות, צריך יהיה בכל זאת מבקר המדינה לבקר את כל ההוצאות אשר בסעיף, שבו כלול ולו רק סכום פועט מכספי המדינה. אך יש לבקר רק את אלה. אין צורך

המבקר ואף להוכיח אם נהג חסכון ויעילות במשקו. האוטונומיה של המשק הזה, שהוא משק פועלי רגיל, מתבטלת איפוא בגלל 1000 ל"י בלתי-חשובות שהוא יקבל מאת הממשלה. הוא הולך והופך לבית-שליזוכיטי שאפשר להציץ בו. ומבקר המדינה יכול לעשות בו ככתוך שלו.

לעומת זאת, עברה התקופה בה הפרדנו בין המדינה מבחינה פוליטית ובין המדינה מבחינה כלכלית.

ידוע, שמשק המדינה אינו כולל רק מה שיש למי דינה ממש, גם הבאנקים הם חלק ממשק המדינה, אם כי הבעלות הפורמלית היא בידי הנהלת הבאנקים הללו. הממשלה מוסרת לניצול את אוצרות הארץ לחברת החשמל, לחברת האשלג ולמפעלים לגילוי מקורות המים — האם אין לכל אלה השפעה על משק המדינה? מפעלים אלה משפיעים אולי יותר מאשר הרבה מאד משקים כגון טירת-צבי.

אינני בא להציע הלאמה של חברות ובאנקים, אינני בא להציע אפילו פיקוח. אני חושב, כי החוק על מבקר המדינה צריך להיות קרש-פיצה, שממנו אציע פיקוח על באנקים חיוניים, על אלה הקשורים במחלקה להוצאת מטבע, או שאציע פיקוח על החברות המנצלות את אוצרות הטבע, כל אדם יודע להבדיל בין ביקורת לבין פיקוח. אני בא להציע עכשיו פיקוח, אבל רשאי מבקר המדינה לדעת, ורשאית הממשלה לדעת את הכ" נסותיה ואת הוצאותיה של חברת החשמל, את הכנסותיה והוצאותיה של חברת האשלג, ואת הכנסותיה והוצאותיה של באנק אפ"ק. המבקר לא רשאי לדעת, הוא גם רשאי להבטיח את היעילות ואת החסכון במפעלים אלו. אם הם אינם מתנהלים בדרך יעילה ובחסכון, הרי משלם המסים והאזרח במדינה ישא בהוצאות הבזבוז האלה. לפי החוק שמציעים לנו מסתבר, שאם הממשלה תקציב לה, לחוג למען הבימה" 500 לירות לשנה, דרך משרד-ההשכלה — יצטרך משק "הבימה" להמציא במשך שנה תמימה את כל המסמכים שלו לביקורת המבקר. אך חברות גדולות יהיו פטורות מביקורת.

אני חושב שיש להעמיד את הפיראמידה על בסיסה. משק גדול וחיוני צריך לעמוד תחת כוללת של המבקר, ואילו המקבילים הקצבות רגילות צריכים למ"סור מסמכים רק במסגרת ההקצבה שניתנה להם. לפי החוק המוצע, אם נבחר-מלחמה יהיה נתמך על-ידי הממשלה בדרך הקצבה, הוא צריך להעמיד את כל משק ביתו לביקורת מבקר המדינה. זהו אבסורד, אך כדאי להביא את הדברים עד אבסורד. (פ. לויאניר: אין זה אומר, כי המפעלים שהזכרתי אינם צריכים לעמוד לביקורת הממשלה, אלא שהם אינם צריכים לעמוד לביקורת מבקר המדינה) אם אתה דן על חוק מבקר המדינה, והוא בטובך להכניס את בנק אפ"ק, את חברת החשמל, את החברות והזכויות השונות תחת ביקורת מבקר המדינה.

מ. גרובובסקי (מפא"י):

יש לי שאלה למסתייג הקורם. מר באדר הציע בחיקון שלו להעניק למבקר סמכויות ביקורת לגבי רשויות מוניציפאליות. בחוק המקורי כתוב: רשות מקומית. אני רוצה לשאול, מדוע רשות מקומית אינה עשויה להיות רשות מוניציפאלית. אם יש הבדל בחוק הקיים בין רשות מקומית ורשות מוניציפאלית, הרי נדמה לי, צודק התיקון של חבר הכנסת מר באדר, והייתי רוצה שיבהירו לנו את השאלה הזאת.

של מבקר מוניציפאלי ובה יעזור לחסכון רציני, כי איש לא יצטרע אם משרד אחד ייעלם.

ועוד דבר: לפי הנוסח המוצע, אין סמכות למבקר לבדוק את חשבונות האפוטרופוס על הרכוש, כי האפוטרופוס על הרכוש אינו מוסד מדינה ואינו משרד לפי החוק, אלא מין בריה משונה, שבלע"ז קוראים לה "קורפוריישן סול" — ואינו ברשימת המוסדות, שיעמוד תחת ביקורת המבקר. לדעתי ולדעת כולנו, עליו לעמוד תחת הביקורת, אך לפי החוק הוא אינו עומד תחת הביקורת. לדעתי זה לקוי, והרצון הטוב של הממשלה, להעמיד את האפוטרופוס תחת ביקורת, הוא רק רצון טוב ואינו די כדי לתת לענין יסוד נכון.

באתי היום עם תיקונים, שאינם פוליטיים לגמרי, ובאתי בתקווה שמי שהוא מהממשלה אולי ישמח אפילו בתיקוני אלה. אלא שאף חבר-ממשלה אחד לא בא היום לכנסת, המצב הקיים לגמרי אינו בסדר.

הממשלה ושומרת לעצמה את יומת החקיקה, ושומרת לה אותה בדיקנות כזו, שעד היום הזה לא נחקלה אף הצעת-חוק אחת לסדר-היום אם לא באה מצד הממשלה, ועל כן חובת הממשלה להשתתף גם היום בעבודת התיק. ייתכן שבעוד חודש או חרשיים יהיה לממשלה צורך דחוף לדרוש מן הכנסת תיקונים בגלל חוק שלא דייקו בו מלכתחילה.

י. קליבנוב (הציונים הכלליים):

ברצוני להעיר רק הערה פורמלית שאין לה בעצם חשיבות מיוחדת, אבל בכל-זאת היא נוגעת לחוק שלפנינו. דברים שלפי השכל הישר הם מיותרים, מוטב לא להכניסם לחוק. התנגדתי בוועדה — ואני מתכבד להביא את התנגדותי גם פה — למדובר בסוף פסוק של סעיף משנה ה' (סעיף 7') היינו המלים: "או על-פי הסכם ביניהם ובין הממשלה". וכונת המלים האלה היא, שיש להטיל על מבקר המדינה לבקר גופים, שלא דרושה כל ביקורת עליהם, לא מנקודת השקפת החוק ולא מנקודת השקפת הכנסת עצמה, רק לפי איזה הסכם ביניהם ובין הממשלה. מה הוא מובנו של הסכם בין אדם פרטי, או גוף פרטי או גוף ציבורי ובין הממשלה, היכול לחייב את המבקר לבקר את האנשים או את הגופים האלה? אני חושב, שדברים אלה בהצעת החוק אינם מובנים ואינם ברורים ונותנים מקום לכל מיני פירושים וביאורים. אני חושב, שהחוק צריך להיות ברור, והחובות והתפקידים של המבקר צריכים להיות מוגדרים ואין להטיל תפקידים שלא נראים לנו דרוש שים ומועילים. לכן אני מציע למחוק את המלים "או על-פי הסכם ביניהם ובין הממשלה".

ד. בר-ניר (מפ"ם):

לפי הצעת רוב הוועדה אנו מגיעים לאבסורד לא-קטן. בה בשעה שכל גוף הנתמך ע"י הממשלה, אפילו בהקצבה פשוטה ביותר, עומד לביקורת של מבקר המדינה לא רק בתחום ההקצבה שניתנה לו אלא בכל משק, באה הצעת רוב הוועדה לשחרר באנקים, מפעלים חיוניים, זכויות של חברות המנצלות את אוצרות הטבע, מכל ביקורת לאומית.

לדוגמה: אם קיבוץ טירת-צבי יקבל לצרכי חינוך בניו במסגרת חוק החינוך הקצבה שנתית של 500 או 1000 ל"י, עליו למסור לא רק דו"ח על השימוש בכסף זה, אלא גם להגיש מאזן, להגיש כל מסמך שידרוש

היור"ר י. בורג:

בשם הרוב בוועדה יענה חבר הכנסת ורהפטיג. קיבלתי ממך באדר הודעה, שהוא מוציא מהנוסח את המלה "באנקים" הכלולה בהסתייגותו השניה.

ז. ורהפטיג (בשם הרוב בוועדת החוקה, חוק ומשפט):

על ראשון-ראשון להסתייגות של מר ברייהודה קשר לענין התמיכות. רוב הוועדה מציע שהביקורת תהיה ביקורת שלמה. אי-אפשר לקיים את הביקורת החלקית. אקח דוגמה בולטת. נניח, שהממשלה תתן חקיקה למיליון ל"י לתמיכה לקופ"ח. (פ. לוביא-ניקר: מיליון!) אני מסכים לכך, שהממשלה תוכל לתת גם מיליון. נניח איפוא, שהיא תתן מחר תמיכה של מיליון לירות לקופ"ח. במקרה כזה יוכל מבקר-המדינה, לפי סעיף זה, לבקר את כל החשבונות של קופ"ח. לעומת זה מציע מר ברייהודה, שמבקר המדינה לא יבקר אלא את חשבון מיליון ל"י אלה. אני שואל: איך אפשר להסדיר ביקורת זאת? נניח שתקציב קופ"ח הוא 5 מיליון ל"י, ואין שום ספק שבין ממישה מיליון של הוצאות, מיליון ל"י אחד בוודאי מוציאים בסדר. השאלה היא, אם כל הוצאות המוסד, ובכלל זה גם הוצאות המיליון האחרון הן בסדר. הרי צאות המיליון הראשון הן בוודאי בסדר, כי הרי קיימים בתי-חולים וטובכים בהם חולים ומרפאים אותם. אבל המוסד יכול להיות רקוב, למרות זה שהוא מוציא מיליון אחד בסדר.

אי-אפשר להגיד, כי תהיה ביקורת חלקית. אפשר להגיד, שאם המוסד מקבל תמיכה קטנה מאד, לא כדאי יהיה להטיל את כל המוסד תחת הביקורת בגלל התמיכה הקטנה. למשל, אם הממשלה תתן לקופ"ח רק רבע מיליון ל"י ולא מיליון, אז תציע אולי לוועדה, לפטור את המוסד הזה מביקורת.

לכן אמרנו, שיש רשות בידי הוועדה, לפי המלצת הממשלה, לפטור מחובת ביקורת גוף המקבל תמיכה. זהו ענין של ועדת-הכספים של הכנסת, והיא שתחליט לפי המלצת הממשלה. אם צריך לבקר את המוסד בגלל התמיכה או לא. אבל ביקורת כזאת אינה ניתנת לשיעורין. ביקורת חלקית משמעה: לשהר בכלל מביקורת. ז.א. לתת תמיכה מבלי לבקר את הגוף המ"קבל אותה.

להסתייגותו של חבר הכנסת באדר. מר באדר מציע למחוק את המלים: "על פי החלטת הכנסת". הוא סבור, שבכנסת קובעים חוקים ואין מחליטים החלטות. ולכן הוא מציע את הצעתו. אני הדבר כך: אנחנו יודעים, שבכנסת זו קיבלנו כבר פעמים אחדות גם החלטות. אינני נכנס עכשיו במשמעותן החוקית של החלטות אלו. אחרי הדיון בענין גורל יהודי ערב — קיבלנו החלטה. על התוספת המלחמתית למס-ההכנסה קיבלנו החלטה. יש החלטות לא רק בפארלאמנט שלנו, אלא גם בפארלאמנטים בכל העולם. אזכיר לכם החלטה אחת, הנוגעת לענין הציוני. במשך שנים הסתמכנו בענין הציוני שלנו על "ג'וינט-ריווליושן" של הקונגרס האמריקאי בקשר לדקלארציה של בלפור. יש בפאר-לאמנט הציוני "ריווליושן", ויש "ג'וינט-ריווליושן" ויש — החלטות שיש להן תוקף חוקי וכאלה שיש להן רק תוקף דקלאראטיבי. כדאי איפוא להבטיח בחוק, שהכנסת תוכל להטיל על מבקר-המדינה חובת הביקורת בתוקף של חוק או החלטה. אין בביטוי זה כל

א. ליכנסטיין (מפא"י):

אני רוצה לשאול את יור"ר הישיבה, האם זה בסדר שאף אחד מחברי הממשלה איננו משתתף כאן בישיבה. בכל המדינות מירכב הפארלאמנט מחברי הממשלה וחברי הכנסת. האין הדבר פוגם בכנסת?

היור"ר י. בורג:

אני מסכים, שהשאלה הזאת חשובה, אבל לא כעת הזמן לדון עליה.

רשות הדיבור להנמקת הסתייגות לחבר הכנסת פרמינגר.

א. פרמינגר (הקומוניסטים העבריים):

כנסת נכבדה, הביקורת לגבי המפעלים החיוניים לבטחון המדינה והביקורת לגבי מפעלים המנצלים את אוצרות הטבע של המדינה, אין פירושה רק בדיקת החשבונות של המפעלים הללו, כשם שתפקידו של המבקר איננו מצטמצם בביקורת הנהלת הפנקסים בלבד. סעיף 8 מגדיר באופן מדויק ביותר, שהמבקר יבדוק את ההוצאות, שמא יבזבזו כספים וכו'.

על כן ברצוני להוסיף נימוקים לדברי קודמי חבר הכנסת בריינר, יהיה קשה מאד לרוב להסביר, מדוע אין להטיל את הביקורת של המבקר על שני הסוגים הנ"ל של מפעלים. ראשית כל, ראש-הממשלה הבטיח באופן ברור, שתוך ארבע שנים יולאמו המפעלים הללו. כל-ל לה הבטחה בתכנית הממשלה. בפרק 6, אם אינני טועה, להלאים את המפעלים החיוניים לבטחון המדינה יאת אוצרות הטבע. זהו הנוסח המדויק של תכנית המ"ש. שלח. הגיוני הוא, אם מתכוונים ברצינות לדברים הללו, שהממשלה חייבת לדעת כבר עתה מה המצב במפעלים הללו.

זאת ועוד, מפעל שהוא חיוני לבטחון המדינה, יוכל לחבל קשות לא רק ע"י חבלה פוליטית ישירה, אלא ע"י חבלה כלכלית. שאינה פחות מסוכנת מאשר חבלה פוליטית. למשל, קיימים מפעלים כאן בארץ שלא מב"ח חנית טובת המשק הלאומי מצמצמו את הייצור, אלא מסיבת ההסכמים של קארטלים, של כ.י.א.ו. וחברות אחרות. אין זה סוד, שהיו קיימים הסכמים בין-לאומיים כאלה שהכתירו, למשל, לחברת האשלג, מה לעבד כאן בארץ ומה לא לעבד כאן, ומה ייעשה במוצרי הלוחי של בתי הניקוק, להם יישפכו בתוך הים או יעברו אותם לטובת המשק, זה בהחלט נוגע לאופן הנהלתם של אותם המפעלים, והכרחית הבדיקה של המפעלים האלה עליידי מבקר-המדינה.

העובדות הוכיחו, שבהנהלת מפעלים חיוניים, כגון חברת החשמל הירושלמית, יכלו להימצא אנשים שהיו מוכנים אפילו לחבל מבחינה פוליטית, ולא גויים בלבד, אלא אף יהודים. לכן, הכרחי, שהמבקר יבקר ויבדוק כיצד נוהגים המפעלים החיוניים לבטחון המדינה.

ולבסוף, עוד מלה אחת על אוצרות הטבע. אוצרות הטבע — אינם נכסיהן של החברות. הם קנינה של המדינה. המדינה יכולה למסור את תפוקתם לחברות. אינני רוצה להיכנס במקום זה בויכוח על הזכויות, מכל מקום, רשאיות המדינה, הממשלה והכנסת לדעת כיצד מפיקים את האוצרות הללו, ואיזה רווחים מוציאים מתפוקתם. על כן חיוני הדבר, שמבקר-המדינה יבדוק את המפעלים הללו.

אינה מובנת לי. ישנם כמה מיני אפוטרופסים: אפוטרופוס כללי, אפוטרופוס ממונה על רכוש האיוב, אפוטרופוס על רכוש הנפקדים. כל אלה הם משרדים ממשלתיים, מוסדות ממשלתיים. אם כתוב בחוק, שכל משרד ממשלתי, או כל מפעל או כל מוסד של המדינה נתונים תחת ביקורת, הרי הדבר כבר אמור. אינני יודע מדוע יש צורך להוציא מן הכלל פרט אחד ולומר שזהו דבר לחוד? בדרך-כלל אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט.

החבר בר-ניר מציע להעניק למבקר סמכות מיר-חדת כלפי הבאנק הממונה על הוצאת המטבע. החבר בר-ניר צדק בהנחה, אבל כאן אנחנו קשורים באמנה שנעשתה בין הממשלה הזמנית ובין באנק אפ"ק. אמנה זו אושרה על-ידי מועצת המדינה הזמנית, ובאמנה כתוב כי כל שינוי באמנה יכול לבוא רק בהסכם שני הצדדים. אי-אפשר לנו לקבל פה חוק המחייב גם את הצד השני. לא יהיה זה הוגן מצדנו לבטל אמנה שנעשתה בין הממשלה ובין המוסד ואושרה על-ידי מועצת המדינה הזמנית.

אם רוצים לשנות דבר זה, אין לי כל התנגדות. אבל הממשלה צריכה לדון עם באנק אפ"ק להכניס את השינוי באמנה ואח"כ להביא את השינוי לאישור. אבל אי-אפשר לעשות זאת בלי להיכנע עם הבאנק! כי זה לא יהיה הוגן כלפי חבריו של בר-ניר בממשלה הזמנית שעשו את האמנה הזאת.

חבר הכנסת פרמינגר מציע, להרחיב את הסמכות של מבקר-המדינה על מפעלים ומוסדות אשר בהם תלוי בטחון המדינה, ועל מפעלים לניצול אוצרות הטבע. אינני יודע במה לא תלוי בטחון המדינה. זהו מושג כל-כך רחב שאנו יכולים לכלול בו כמעט את כל המפעלים. אין לך תעשייה שבה לא תלוי בטחון המדינה. אני יודע מתוך הנסיון, שהמפלגה הראשונה של הצבא הפולני בתחילת מלחמת העולם השנייה, היתה בגלל הנעלים הגרועות של החיילים שקיבלו מבית-חרושה לנעלים. הוכרר אחר-כך ששם ישבו בוגרים גרמנים והם סיררו את ההומנה הזאת. אפשר גם בגלל דבר קטן להכשיל את בטחון המדינה. או שאומרים שהמבקר מבקר את כל נפני החיים במדינה, או שמבקר את מוסדות הממשלה, אבל אי-אפשר להגיד בצורה כזאת: מפעלים שבהם תלוי בטחון המדינה. בטחון המדינה תלוי בכל החיים הסדירים של המדינה (א). פרמינגר: אבל זהו מושג של הקואליציה, אתם התחייבתם להלאים את המדינות. אם מר פרמינגר ירצה דווקא להגיד שהם יולאמו — אנחנו יכולים לח"כית. אם הם יולאמו, לא נצטרך לתיקון הזה. אם המפ"עלים ייהפכו למפעלים ממשלתיים, הרי ממילא יבוקרו ע"י המבקר. (א) פרמינגר: זה עד מאה ועשרים שנה).

אותו ובר בנוגע למפעלי ניצול אוצרות-הטבע של המדינה, גם זהו מושג רחב מאד. קשה להגדירו. „אוצרות-הטבע" אין זה אומר רק נפט. זה יכול להיות חמי טבריה, זה יכול להיות איזה מעוין-קיץ יפה. לכן אי-אפשר להכניס לחוק דבר בלתי-ברור. אנו בחוק הכנסנו רק דברים ברורים.

אני מבקש לדחות את כל החיכונים, ולקבל את הצעת סעיף 7 כפי שהובאה לפניכם על-ידי רוב הוועדה.

פגמה קונסטיטוציונית, יש כאן רק זהירות-יתר, שעל-כך לא נצטרך בכל ענין וענין לקבוע זאת בצורת חוק: אם נחשוב זאת לנכון — אפשר לעשות זאת גם בצורת החלטה.

חבר הכנסת קליבנוב מציע למחוק את המלים „או על-פי הסכם ביניהם ובין הממשלה". הוא סבור שאין מקום להסכם בין אזרחים ובין הממשלה. אני רוצה להזכיר שתי עובדות של הסכמים, שנעשו בימינו אנו בין מוסדות פרטיים ובין הממשלה, ונצטרך לחשוב על הביקורת על מוסדות אלה: (א) האמנה בין הממשלה לבין באנק אפ"ק בקשר עם הוצאת המטבע. אמנה זו אושרה ע"י מועצת המדינה הזמנית. מהו ויכל להיות הסכם חדש עם מישור. צריך איפוא לקבוע בחוק, שנוכל באמנה או הסכם מעין זה להבטיח, אם יהיה זה ברצוננו, שמוסד זה יימצא תחת ביקורת מבקר-המדינה. (ב) ישנה עכשיו חברת הטיכון „עמידר". הממשלה אינה, תזמכת בה, אלא קונה מספר מניות שלה. ברצוננו שחברה זו תימצא תחת ביקורת מבקר-המדינה, ובהסכם שיהיה בין הממשלה והחברה נוכל להבטיח לנו זאת. מדוע לנו לצמצם את זכויותינו?

להצעת חבר הכנסת באדר, למחוק את הפסקה בנוגע לרשויות המוניציפאליות הנתמכות ע"י הממשלה, ברצוני שנכלול את כל הרשויות המוניציפאליות בחוק שהצענו. אנכי, לשאלתו של גרובובסקי: „רשות מקומית" כוללת את כל הרשויות המוניציפאליות — אצלנו בחוק אין הביטוי „רשויות מוניציפאליות", ישנם המלים: „עיריה, מועצה מקומית, מועצה כפרית וכו'". הביטוי „רשות מקומית" כולל את כולם. לפי הצעתנו, יוכל מבקר-המדינה לבקר רשות מקומית, בתנאי שהיא מקבלת תמיכה מהממשלה, או בתוקף חוק והחלטת הכנסת, או הסכם בין הרשויות המקומיות והממשלה. לפי הצעת חבר הכנסת באדר, ייהפך מבקר-המדינה למבקר כללי של כל הרשויות המוניציפאליות. ע"י כך נביא, לדעתו, לידו חסכון בכסף, כי נוכל לסלק את המבקר הקיים. אין הדבר כך. מבקר הרשויות הקיים הוא רק רואה-חשבונות המטפל בענינים אלה יומיום, פקידי יושבים במשרדי העיריה ומבקרים את ההוצאות והשופטות. אם תרצו להביא שינוי, הרי בקרוב יובא לפני הכנסת חוק הרשויות המקומיות ותוכלו להכניס שם תיקונים בכיוון ביטול מוסד זה והטלת תפקידיו על מוסד אחר. אם נטיל זאת על מבקר-המדינה, חוששני שאף פעם לא יגיע לביקורת המשרדים הממשלתיים, כי יטבע בעול העבודה היומיומית, ולא יוכל לעשות את עבודת הביקורת הגדולה שבאה לאחר מעשה ולא לפני מעשה.

מר באדר מציע שנעמיד את הבאנקים לביקורת המבקר. הבאנקים יש להם מבקר מיוחד — מבקר הבאנקים — ואיננו יכולים לערוב רשויות. כשתעמוד השאלה על חיטול או ביטול רשות מבקר-הבאנקים — נחשוב אם כדאי לעשות זאת. אי-אפשר להגיד שמבקר המדינה יהיה באותו זמן מבקר-הבאנקים. התפקידים הם שונים והפונקציות שונות. מבקר-הבאנקים מבקר לא רק עניני יעילות, חסכון וחוקיות, הוא מבקר גם בעניני של שמירת זכויות ואזרחות ואלקוחות כלפי הבאנקים. אלו הם ענינים אחרים לגמרי שאינם יכולים להיות נתונים לביקורת מבקר-המדינה.

גם הצעתו השלישית של חבר הכנסת באדר, להעניק למבקר סמכות ביקורת לגבי האפוטרופוס הכללי,

א. צילוינג (מפ"ם):

אני מציע להעביר לוועדה, לדיון מחדש, את השאלה על מידת סמכויות המבקר ביחס למוסדות או מפעלים שהם נתמכים. יכולתי להציע הצעה לגופה. בענין זה יכולנו ללמוד מהוועדה הפועל-הציוני, אשר קבע ביקורת על מוסדות חיצוניים — אם אפשר לקרוא להם כך — הנהנים מתמיכות של ההסתדרות הציונית, במידה שהתמיכה היא בגבול של 25% מהיקף הפעולה. יש בזה היגיון, אחרת אנחנו מעמיסים על המבקר פעולות, ביחס למוסדות, ותפקידים בהיקף גדול מאד, מבלי שלמדינה יהיה ענין כל שהוא בכך. אם מתקבל על הדעת שיחליטו כן על התיקון — אני כמובן מסכים לה; אבל אם באופן פורמאלי אי-אפשר לעשות כך, אני מבקש להחזיר לוועדה את הקטע הזה, ולהביא אותו להצבעה בכנסת לאחר שדון בו הוועדה.

ז. ורהפטיג (כשם הרוב בוועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מתנגד לכך שיקבלו עכשיו הצעות חדשות. ישנה אפשרות שהצעתו של חבר הכנסת צילוינג תובא לפני ועדת-הכספים של הכנסת. לפי החוק שאנו מציעים, כל ענין קביעת כללי הביקורת של המוסדות הנתמכים, נמצא בידי ועדת-הכספים של הכנסת. בוועדת-הכספים יוכלו חברי של צילוינג — אם הוא עצמו אינו חבר בה — לתבוע קביעת כלל, שמוסדות המקבלים תמיכה קטנה אינם נתונים לביקורת. אבל יש להעביר את כל הענין לוועדת-הכספים. החוק, כפי שהוא הוצע עליידי רוב הוועדה, משאיר את ההכרעה לוועדת-הכספים, כדי שהיא תוכל לבדוק את הענין שחבר הכנסת צילוינג מציע. ייתכן שוועדת-הכספים תחליט, שמוסד המקבל רק 25% אינו צריך להיות נתון לביקורת. אולי תמצא הוועדה לנכון לקבוע ביקורת על מוסדות, שהתמיכות שהם מקבלים אינן גדולות ביותר, אך יש להם חשיבות מבחינה מדינית. עלינו יש להשאיר את ההחלטה לוועדת-הכספים ולא לקבוע את ההגבלה הזאת.

הי"ר י. בורג:

אין עדיין תקדים בתולדות הכנסת שלנו בענין החזרת הצעה לוועדה, אבל אנחנו יכולים להצביע על הצעת חבר הכנסת צילוינג. אם הרוב יהיה בדעתי, נעביר את הענין לוועדה. אם הצעתו לא תתקבל — תתקבל באופן טבעי, בלי הצבעה, הצעתו של חבר הכנסת ורהפטיג.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר הכנסת צילוינג לא נתקבלה.

הי"ר י. בורג:

נצביע כל הסתייגות והסתייגות ואת הסעיף כולו, כפי שהוצע עליידי רוב הוועדה. נתחיל מהתיקון של חבר הכנסת כרייהוד: "להפריד את ענין התמיכות ולהטיל את הפיקוח בגופים אלה רק בהיקף התמיכה".

ה צ ב ע ה

התיקון לא נתקבל.

הי"ר י. בורג:

התיקון של חבר-הכנסת באדר אומר למחוק את המלים: "על-פי החלטת הכנסת" לפני המלים: "או עפ"י הסכם עם הממשלה".

ה צ ב ע ה

התיקון לא נתקבל.

הי"ר י. בורג:

התיקון של חבר-הכנסת קליבנוב אומר למחוק את המלים: "או עפ"י הסכם ביניהם ובין הממשלה".

ה צ ב ע ה

התיקון לא נתקבל.

הי"ר י. בורג:

התיקון של חבר-הכנסת באדר אומר: להעניק למבקר סמכות ביקורת לגבי רשויות מוניציפאליות והאפוטרופוס הכללי.

ה צ ב ע ה

התיקון לא נתקבל.

הי"ר י. בורג:

התיקון של חבר-הכנסת בריניר אומר: להעניק למבקר סמכות ביקורת לגבי באנק הממונה על תפקידים ממשלתיים ובמיוחד על מחלקת הוצאת המטבע.

ה צ ב ע ה

התיקון לא נתקבל.

הי"ר י. בורג:

חברי הכנסת פרימינגר ובריניר מציעים תיקון: להעניק למבקר סמכות ביקורת לגבי מפעלים ושרותים, אשר בהם תלוי בסחון המדינה ולגבי כל מפעל לניצול אוצרות הטבע של המדינה.

ה צ ב ע ה

התיקון לא נתקבל.

הי"ר י. בורג:

נצביע סעיף 7 ככתבו.

ה צ ב ע ה

סעיף 7 נתקבל.

הי"ר י. בורג:

נדון עתה בסעיף 8 של החוק.

י. הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

אני מציע להוסיף לסעיף-משנה (א) (1) את המלים: "בהתאם להוראות שר-האוצר תחולת על ההוצאה". פסקה זו היתה בהצעה המקורית של הממשלה, אולם משומימה החליטה הוועדה למחוק אותה. נדמה לי שהוועדה החליטה למחוק שורות אלה מחשש, ששר-האוצר יתערב יותר מדי בסכומי ההוצאות. אולם נראה לי, שפסקה זו נחוצה לשמירה ולסחון של כספי המדינה. שר-האוצר במידה שהוא יכול להתערב ולתת הוראות, הרי הוא יכול לתת הוראות רק בסכום הקצבה ולמטרה שנועדה לה, ואין זה מספיק שהוקצב סכום מסוים למטרה מסוימת. כדי שאותו משרד ממשלתי, או אותו פקיד ממשלתי יוכל כבר להוציא את הסכומים; כי הכנסת קובעת את שיעור הסכום. אבל אימתו, באיזו צורה ולפי איזה הוראות יש להוציא את הסכום — חייבים אנו להעניק לשר-האוצר רשות לתת הוראות כאלה. ואם יש לו הוראות כאלה, רצוי שמבקר-המדינה יבקר אם ההוצאות הוצאו בהתאם להוראות. יתר על-כן, אם למשל הוקצב למשרד מסוים סכום ידוע להוצאות נסיעה, אין זה אומר שאותו משרד צריך וחיוב להוציא את כל הכספים שהוקצבו לו למטרות נסיעה. שר-האוצר קובע מתי יש לאשר סכומים כאלה וכאיהו שיעור, ונחוש שמבקר-המדינה יבדוק אם כל ההוצאות האלה נעשו באמת בהתאם להוראות

ציב ? אם ההכנסות גדלו, יפקח המבקר על כך, ששר האוצר ימסור לוועדת הכספים על גידול ההכנסה. וכן גם אם ההוצאות גדלו, הוא יקפיד על כך שהדבר הזה יהא ידוע לוועדת הכספים. אחרת עלולים אנו להיות בחוץ פיקציה, לפנינו יהיה תקציב על הנייר, שאיננו מתאים עוד למציאות. ייתכן, שאילו נודע לנו באמצע השנה, שלמדינה יש מקורות הכנסה יותר מאלה הכלליים לים בתקציב, היינו מקציבים יותר לשיכון, לתעסוקה, וכו'.

לכן אנו מציעים, שמבקר המדינה יקפיד על כך, שכל תנועה בתקציב, כל גידול בלתי צפוי של ההכנסות, כל שינוי בלתי צפוי בהוצאות, כל העברה מסעיף לסעיף, בקיצור, כל תנועה — תגיע לידעית ועדת הכספים. כדי שתדע איך להתייחס למציאות החדשה.

והסוגיה האחרונה, היא גם החמורה ביותר. אמנם, יש לשבח את רוב הוועדה על כך שהוא כבר תיקן את הנוסח הראשון, המקורי. בנוסח מוקדם יותר נאמר, ששר האוצר רשאי לפטור את המבקר מביקורת מסעיף מסויים. והכוונה ידועה. הכוונה היא לסעיפים סודיים שבתקציב (בתקציב הבטחון או בתקציב של משרד החוץ). כל אחד מאתנו יודע, שתקציבים סודיים כאלה קיימים, והם הכרחיים. איננו בא איפוא לדרוש שסעיפים אלה יהיו גלויים לכנסת, או לאומה כולה. אך אם הדברים הם בגדר סוד, הרי מבקר המדינה, שלפי הצעת רוב הוועדה נבחר ע"י נשיא המדינה, מתנור מהשתתפות בחיים הפוליטיים, והופך לאישיות אוניברסלית, המצטיינת בנקיטת כפיים — ודאי שצריך להיות מעורב בסוד ולא מחוצה לו. ולא ייתכן שיהיו תקציבים סודיים הנעלמים גם מעיני מבקר המדינה. אחרת אנו עוברים מסודיות לשרירות. והקרנות במקום להיות סודיות, הופכות לאפלות.

אם אנו רוצים, שהסודיות תישמר, מוכרחים הסעיפים האלה להיות פתוחים לפני מבקר המדינה, אך לא בפני חבר עובדיו. לכן הצענו, שלגבי סעיפים סודיים אלה יהיו דרכי ביקורת מיוחדות אך לא מוגבלות, ושבעצת הצורך תיעשה הביקורת ע"י המבקר בלבד או ע"י המבקר וסגנו, כדי שענינם של העובדים לא תציץ לחוץ החומר הסודי הזה. מבקר המדינה הוא איש-סוד של המדינה, איש האמונים של המדינה כולה והוא לבי דו צריך לספק בסעיפים סודיים אלה.

אך אם תקבלו את המושג של ביקורת "מוגבלת", תעשו את הביקורת פלסטר ותהפכו סעיפים סודיים לסעיפים. אפליים לסעיפים הנסתרים גם מעין המבקר עצמו. במקרה זה אוכל לכבד, אך איאלץ גם לחשוד. לכן אני תובע, שכל הפנקסים וכל הסעיפים יהיו פתוחים לפני המבקר כאיש-סוד של המדינה.

י. באדר (תנועת החרות) :

חוק המבקר משמש מעין כלוב שהממשלה מסכימה להיכנס לתוכו, אך בו בזמן היא גם דורשת שבתוך כלוב זה יהיה חור, כדי שתוכל בכל רגע ורגע להשתמש מן הביקורת, אם תצוה בכך. החור הזה הוא הסעיף הקטן שאנחנו דנים בו עתה.

בהצעת התקנון שקראנוה, כתוב ששיבות הוועדות יהיו סודיות, ומפעם לפעם יבוא נציג הממשלה לישיבה סודית כזו ויביא לפניו הצעה שצריך להגביל את הביקורת. כלומר : לבטל אותה במקרים מסוימים. כי בין הגבלה לבין הבטלה ישנו רק הבדל במידה ולא הבדל

תיו של שר האוצר. יש וקורה שבקופת המדינה אין עוד הסכומים שהוקצבו להוצאה, ואף הסכומים שהוקצבו על ידי הכנסת, יש להוציאם לפי הוראות שר האוצר החייב לשמור על איוון ההוצאות. בה במידה שישנם הכספים בידו. וגם אז צריך שמבקר המדינה יבדוק אם הסכומים הוצאו לא רק לפי ההקצבה של הכנסת, אלא לפי הוראות שר האוצר. לכן אני מציע לשם יעילות הביקורת ולשם חסכון כספי הציבור להוסיף את הפסקה הג"ל לסעיף (1)(א)8.

י. באדר (תנועת החרות) :

רבותי, באולם "מלא" כזה עלי להביע הצעת תיקון מהפכנית מאוד, ובוודאי מתנגדת לכל השיטה הקיימת ב"ארץ. אני מציע, להוסיף בתפקידי המבקר בסעיף 8 (א) 8) אחרי המלים : המבקר יבדוק אם הגופים המבוקרים נהגו בחסכון וביעילות — שלוש מלים מהפכניות : "ובלי משוא פנים". את הסמכות הזו אני מציע לתת למבקר המדינה, ששמו ידוע בחלק מסויים של הבית הזה. מה היה קורה בארץ, אילו היה מישור מבקר אם מנהלים את משק המדינה בלי משוא פנים, בלי לשאול את הצד השני, אם הוא חבר מפלגה זו וזו, בלי לשאול אם המוסדות הכלכליים, המביאים הצעות כלכליות לאוצר תומכים במשטר, או באופוזיציה חס ושלום. מה היה קורה, אילו היה המבקר באמת רוצה לבקר זאת כמוסמך לכן ? הייתי רוצה להסתכל בהצבעה בענין הזה. ודאי יהיה רוב בבית הזה שישמור, שקדושת "משוא פנים" תישמר ות"תקיים עד הרגע שהמשטר בארץ זו ישתנה.

היו"ר י. בורג :

לסעיף 8(א) יש הסתייגות לחבר הכנסת בריהודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ברניר.

ד. ברניר (מ"פ) :

אנמק את שלוש ההסתייגויות הרשומות בשם מר בריהודה.

אינני יכול להבדיל בין ביקורת הכספים לבין ביקורת הסדרים. אם נרצה להקים מדינה מתוקנת, הרי שאלות המנגנון של המדינה לא יוכלו להיות מחוץ לתחום ראייתה של הביקורת. משום כך אנו חוזרים ומציעים שהמבקר יהיה מוסמך לבקר : א) אם קליטת העובדים במנגנון הממשלה הוא בהתאם לתקן שאושר. ב) אם סולם המשכורת של עובדי הממשלה, הוא בהתאם למה שהוחלט. ג) אם העובדים נתקבלו על פי החוק. ד) אם הוצאות הייצוג הן במסגרת של חסכון וצנע. לא אוכל להבין, מדוע סבור רוב הוועדה, שענין המנגנון, דרכי קליטתו, התאמתו לתקן, דירוג משכורותיו, הוצאותיו לייצוג — הם מחוץ למסגרת הביקורת. אינני יכול להסביר לעצמי, מדוע רוב הוועדה איננו מסכים לתיקוננו זה. ואילו ניתחנו את תקציב המדינה, היינו נוכחים לדעת, שההוצאות לעובדים שקולות משקל כבד רב במשק המדינה.

משום כך אני סובר, שענין מנגנון המדינה צריך להיות בתחום טיפולו של מבקר המדינה. וזוהי הסתייגותי הראשונה.

וההסתייגות השנייה נוגעת לתקציב. התקציב איננו חומר מת. הוא איננו חומר שאין תמורות חלות בו. לא פעם מתחלפת שיטת המסים באמצע השנה, מדוע לא יהיה ממונה מבקר המדינה על כך שהוועדה הכספית תדע על כל התמורות והתנועות החלות במסגרת התק-

אם נעמים יזאל על המבקר, לא יהיה לדבר זה כל ערך. אינני אומר שאין משוא פנים אצלנו, אך זה ענין לביקורת פוליטית ואינו שייך לביקורת המקצועית של מבקר המדינה, ואל נערבב את שתי הרשויות. הכנסת חייבת לבקר את פעולות הממשלה בדרכים ובצורות שיש לה, אם יש משוא פנים או אין. זה ניתן לפיקוחה של הכנסת ולא לפיקוחו של המבקר.

ועכשיו, להצעת התיקון של מר בריהודה ומר באדר בקשר עם התקן של עובדי המדינה. והוא הדין ביחס לשאר התיקונים. רבותי, נדמה לי שאלה הם ענינים הכלולים בהצעת החוק, אם אומרים, שמבקר המדינה יבקר את החוקיות, היעילות והחסכון, הרי בזה אמרנו את הכל. אם התקן יאושר על פי חוק שיתקבל בכנסת, או ע"י תקנה על סמך חוק זה, הרי הוא ענין לביקורת המבקר, ואם לא יאושר ע"י הכנסת, איך מבקר המדינה יוכל לדעת אם יש תקן או אם אין? התקן צריך להיות מבוסס על חוק, או להיות כלול בתקניב, המאושר על ידי הכנסת, ורק כך יכול מבקר המדינה לבקר אותו. בענינים חוקיים — כל הוספת יתר פוגמת, כל יתר כנטול דמי.

ועכשיו לתיקונים בסעיף 8 (ב) שלפי הצעת הרוב רשאית הוועדה לקבוע מדי פעם בפעם דרכי ביקורת — מיוחדים או מוגבלים. התיקונים בענין זה לא רק שאינם מוסיפים אלא גורעים. אם אומרים: „לפי הצעת הממשלה“ — הרי הגבלת הביקורת יכולה לבוא רק בתוקף החלטת הממשלה והחלטת ועדת הכספים, שהיא ועדה נבחרת ע"י הכנסת, בלי זה אין אנו רוצים להרשות שום ביקורת מיוחדת או מוגבלת. והנה באה הצעת המיעוט, הרוצה, שהוועדה תוכל להגביל את הביקורת, לא לפי הצעת הממשלה אלא לפי הצעת שר אחד, ורוצה להוסיף, שהוועדה תוכל גם להרשות ביקורת בידי המבקר עצמו. איפה נמצאת אצלנו הגבלה כזו? אנו אומרים, שהוועדה תוכל לקבוע דרכי ביקורת מוגבלת, זאת אומרת, גם ביקורת ע"י המבקר עצמו, אך בתנאי שהוועדה תחליט על זה. והוא הדין להצעתו של מר באדר בקשר לצמצום הביקורת. זה נמצא בצורה יעילה יותר בסעיף 8 (ב), בקשר לסעיף משנה (ד) של הצעתו לפיטור מביקורת, אין אנו רוצים שהגוף המוסמך להקצבות — שבמקרים רבים הוא הממשלה — יוכל על דעת עצמו לפטור מביקורת. אנו רוצים, שבכל מקרה ומקרה תהא נחוצה החלטת הוועדה.

היו"ר י. בורג:

שמענו את נימוקי המסתייגים ואת נימוקי רוב הוועדה. נצביע על תיקון ותיקון לחוד. לראשונה התיקון של מר הררי להוסיף בסעיף 8(א) את המלים „ובהתאם להוראות שרהאוצר החלות על ההוצאה“.

הצבעה

התיקון נתקבל.

היו"ר י. בורג:

נצביע את התיקון של מר בגין שנומק ע"י חבר הכנסת באדר להוסיף בסוף הפסקה 8 (א) את המלים „וללא משוא פנים“.

הצבעה

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

נצביע עכשיו את התיקון של חברי הכנסת בריהודה ובאדר לסעיף 8(א): להוסיף סעיף קטן המתחיל

במהות. מובן, שבאופן סודי כזה יוחלט בוועדה, שעל חלק זה או זה של התקציב לא תהיה ביקורת. ייתכן שאני טועה, ולא לכך הכוונה, אולם אלה הן הסכנות. וכל איש שיקרא את החוק יוציא את המסקנה הזו, שכאן ישנה אפשרות להגביל את הביקורת עד אפס. הבאתי לוועדה הצעה די מפורטת שלפיה תינתן לשלש טונות האפשרות להגביל את הביקורת במקרים ידועים מראש המוגדרים בחוק וידוע שההגבלה דרושה בהם, אך בתנאי, שלא ייוצר הרושם שישנה אפשרות בלתי מוגבלת בהגבלת הביקורת. לא הצלחתי בוועדה ובוודאי שלא אצליח גם כאן. כשדנו על המילואה האמריקאי, הציעה סיעתי בעד החוק. מדוע עשינו זאת? רצינו, במקרה זה, להגדיל את האמון הציבורי באשראי זה.

רצינו שהעולם יידע שחלק ניכר של העם עומד מאחורי האשראי הזה ואף הוא אחראי בעד האשראי הזה. רצינו בכך, כי ידענו שאמון ציבורי הוא אוצר גדול, וודאי שמטרת משרד הביקורת היא להגביר את מידת האמון הציבורי בניהול משק המדינה.

אני סובר שאם זוהי מטרה, ודאי שאין צורך בסעיף הקטן שבהצעת הרוב.

היו"ר י. בורג:

בשם רוב הוועדה יענה עכשיו חבר הכנסת ורהפטיג. חבר הכנסת הררי יותר על הסתייגותו השניה לסעיף זה.

ז. ורהפטיג (בשם רוב ועדת החוקה, חוק ומשפט): בהסתייגות הראשונה של חבר הכנסת הררי הוא מציג להוסיף את המלים „בהתאם להוראות שרהאוצר החלות על ההוצאה“. אמנם המלים האלה הובאו בהצעת הממשלה, אך רוב הוועדה החליט למחוק אותן בגלל השינויים הגדולים שהוועדה הכניסה לחוק המבקר. הכנסנו שינויים, שמטרתן לחזק את עמדת איזולתו של המבקר. השתדלנו להבטיח, שהמבקר יהיה תלוי אך ורק בכנסת ולא בממשלה. לכן מתקנו כל זכר לחלות בממשלה. הבטחנו, שהמבקר יבקר את חוקיותה, יעילותה וחשבונו של כל הוצאה. ממה נפשך: או שהוראות שרהאוצר הן דיוקניות, הרי מובן, שהמבקר בודק, אם ניתנו בהתאם להוראות, או שההוראות אינן במסגרת החוק, הרי אינן מענייניו של המבקר.

המבקר קשור רק לכנסת, ובודק אם ההוצאות הן בהתאם לחוקים ולתקנות הקשורות לחוקים שקיבלה הכנסת. הוראות שמחוץ למסגרת זו, אינן ניתנות לביקורת המבקר. אם נרחיב את פעולת המבקר גם לגבי הוראות אחרות אדמיניסטרטיביות גרידא, שאין להן יסוד בחוק, הרי מובן, שבזה אנו עושים את המבקר לפקיד של שרהאוצר — וזאת לא חפצנו. אנו חפצנו שיהיה איש האמונים של הכנסת.

לתיקונו של מר בגין, שנתמך עליידי י. באדר, להוסיף את המלים „וללא משוא פנים“: כל הסימפטיה שלי לתיקון הזה, אך איך עושים זאת? חוק אינו יכול להיות סתם מליצה, חוק צריך לקבוע דבר, שאפשר לבצע אותו. אני שואל, איך אפשר לכתוב בחוק דברים, שהם בחינות דבר רים המסורים ללב? אם יהיה בפעולה משום פגיעה בחוקיות או ביעילות או בחסכון — הרי המבקר יכול לבדוק את הדבר, אך האם יכול מבקר לדעת, אם היה משוא פנים בדבר או לא היה? רק דברים גלויים ניתנים לביקורת.

ח. רובין (מפ"ם):

כנסת נכבדה, אקרא קודם-כל את נוסח הצעתנו, אנו מציעים, שבסעיף 10 (ג) יוגד: „לא מילא הגוף המבקר אחרי דרישת המבקר, יביא המבקר את הענין לפני הוועדה או לפני הכנסת“. ההבדל בין הצעתנו לבין הצעת הרוב בענין זה הוא בכך, שאנחנו פותחים לפני המבקר, אם יראה צורך בכך, גם את הדרך אל מליאת הכנסת, בלי להיות תלוי לשם-כך בהסכמת הוועדה.

ומלים אחדות להנמקת הצעתנו, כולנו מעוניינים — בכל-אופן כך אני רוצה להניח — במתן סמכויות מספיקות למבקר-המדינה. ואם יוברר למבקר-המדינה על יסוד חקירותיו ובדיקותיו, שישנו ענין חמור במידה כזאת, שהוא מחייב דיון בכנסת, או לפחות להביאו לידיעת הכנסת כולה, הרי אין לשלול זכות אלמנטרית זו מן המבקר. יותר מזה אין אנו אומרים בהצעתנו זאת. תמוה איפוא ביותר בעיני, כיצד ייתכן לחסום בפני המבקר את הדרך אל הכנסת, אם הוא בעצמו אינו יכול להסתפק בדיון בוועדה בלבד.

ברור, שהמבקר שייקבע, ייבחר בשים לב ליחסי הכוחות בתוך הבית הזה. אני מצטער, אך מסופקני אם הרוב יתן את ידו לכך, שלמבקר-המדינה ייבחר איש שאיננו קרוב קירבה פוליטית בלתי-מצעית אל הסיעות הממשלתיות. הואיל וחוקה על הסיעה הגדולה בבית הזה, שתדע לעמוד בשטח זה על שלה. (ב) אידלוסון, פ. לוביאניק: זה אינו נוגע לענין! אפשר לשער, שהמבקר יהיה בוודאי נאמן על הרוב בבית הזה גם מבחינה פוליטית. למה יפחד איפוא הרוב מפני מתן סמכויות רחבות קצת יותר למבקר-המדינה מאלו שהוא רוצה לתת לו. (פ) לוביאניק: הרוב איננו מפחד לעולם, רק המיעוטים מפחדים! בבית הזה התרשמתי, שהרוב מפחד מפני כמה וכמה דברים, כגון מפני ועדות מסוימות, מפני תפקידים מסוימים וסמכויות מסוימות. אני אשמח מאד, אם הרוב יוכיח עליידי מעשיו, שהוא באמת מחוסר כל פחד מפני הביקורת ופסיק את שיטתו לשלול אפשרות חוקית לביקורת.

אם היו"ר ירשזו, אעמוד גם על ההסתייגות השניה שלנו בסעיף זה.

היו"ר י. בורג:

חבר הכנסת רובין יביא גם את ההסתייגות של מר ברייהודה לסעיף 10 (ד).

ח. רובין (מפ"ם):

אנו מציעים להוסיף לסעיף-משנה (ד) את הפסקה דלקמן: „הביא המבקר דו"ח מיוחד לפני הכנסת, יועמד הדיון בו מיד לסדר-היום, והדיונים בדברים אחרים יידחו“. בעצם אני יכול לחסוך לעצמי הנמקה מיוחדת בענין זה, הואיל וגם כאן אנו מתכוונים להבטיח, שאם באמת יקרה דבר, שיראה בעיני המבקר חמור עד כדי להביאו למליאת הכנסת, לא יוכל להידחות ע"י החלטה, עד שהרוב בבית ימצא לנכון להביאו לדיון.

ועכשיו הערה אחרונה: משונה הדבר, שבתנאים הקיימים בבית הזה, אי-אפשר שתתקבל הצעה — ואפילו היא נטולת כל גוון פוליטי — כשהיא מצעית עליידי מפ"ם. הסיעות הממשלתיות רואות את עצמן מחויבות לדחות הצעות רק מתוך זה, שהצעות אלה הוצעו במקרה ע"י חברים המשתייכים למפלגת הפועלים המאוחדת.

במלים „אם העובדים נתקבלו לפי התקן המאושר; אם נתקבלו בהתאם לחוק; אם דרגת משכורתם מתאימה למה שהוחלט; אם הוצאות הנסיעות והנציגות הם בגדר של יעילות וצנע“.

הצבעה

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

נצביע את התיקון השני של חבר הכנסת ברייהודה בסעיף 8 (א) להוסיף פסקה „אם נמסרה בעוד מועד לוועדה הורעה על סעיפי הכנסה או הוצאה צפויה או על שינויים והעברות מסעיף לסעיף, הצפויים בהם ושלא נכללו בתקציב המאושר“.

הצבעה

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

עתה נצביע את התיקון של מר ברייהודה האומר: „לפי הצעת שר שיש לו נגיעה לגוף מבוקר ובאישור הוועדה, יקבע המבקר לגבי גוף זה או לגבי פעולה מפעולותיו, דרך ביקורת מיוחדת, בכלל זה ביקורת על ידי המבקר בעצמו או סגנו בלבד“.

הצבעה

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת באדר, להכניס בסעיף 7 שלושה סעיפי-משנה נוספים: „ב. לפי הצעת שר שיש לו נגיעה לגוף המבוקר לפי סעיף קטן (4)(א) ו-5, ובאישורה של הוועדה, יקבל המבקר לגבי הגוף הנתון לביקורת מסוגים אלה או לגבי פעולותיו הכספיות — דרך ביקורת לענינים הנובעים במישורין או בעקיפין למשקם, לרכושם או לאחזיותם של הגופים הנוכחים בסעיף הקטן (א)(1), (2), (3), וגם יקבע את שיטות הדינמי-חשבונות ותוצאות ביקורת כזו.“

ג. אם תקציב הבטחון יאושר לפי החוק לא עלידי הכנסת אלא עלידי ועדת הכספים של הכנסת וללא צורך פרסום, יביא המבקר דין-וחשבון מיוחד אך ורק לוועדה בשיבתה הסגורה והדינמי-חשבון הוא לא יפורסם.

ד. הגוף המוסמך להקצבות תקציב, יכול לשחרר מבקרת המבקר הוצאות שהוצאו ע"י משרד ממשלתי, סעיף משנה מסויים או פרט מסויים בתקציב“.

הצבעה

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

נצביע את סעיף 8 ככתבו, עם התיקון שנתקבל.

הצבעה

סעיף 8 נתקבל.

היו"ר י. בורג:

לסעיף 9 אין שום הסתייגות. נצביע אותו ככתבו.

הצבעה

סעיף 9 נתקבל ללא התנגדות.

היו"ר י. בורג:

אנחנו עוברים לסעיף 10 שיש בו שלוש הסתייגויות. להנמקת ההסתייגות של חבר הכנסת ברייהודה בסעיף 10(ג) — רשות הריבוי לחבר הכנסת רובין.

היו"ר י. בורג:

לשם הנמקת ההסתייגות בסעיף 10 (ד), רשות הדין
בור לחבר-הכנסת ד. בר"ב-האי.

ד. בר"ב-האי (מפא"י):

חוששני, שהבית כבר עיף מטיפול בחוק הזה, ואני
מצטער שאהיה נאלץ לעכב אותו כמה רגעים בהצעת
תיקון, שנראית לי כחשובה. הכוונה היא לסעיף 10 (ד)
הקובע, ש"מבקר-המדינה רשאי להציע לוועדה, כי תמונה
ועדת-חקירה מיוחדת, אם הדבר נראה לו דרוש מפאת לי-
קויים חמורים שנתגלו בגוף המבוקר, ועל הוועדה להביא
את ההצעה לפני הכנסת". נדמה לי, שבחלק מסויים של
הבית הזה ישנה חולשה מיוחדת לוועדות פארלאמנטא-
ריות ולפתחת כל פתח בשביל ועדה פארלאמנטארית.
זוהי, כמובן, זכותו של הבית לבחור ועדות פארלאמנטא-
ריות, אך לי נדמה, שאין צורך בכך לפרט את הדבר
בפקודה על מבקר-המדינה. תפקידו של מבקר-המדינה
הוגדר באופן מפורש בסעיף הראשון של הפקודה. סעיף
פים אחרים מדברים על דרכי הביקורת: עבודתו מסתיימת
בהגשת דו"ח לוועדה. אין צורך, שהמבקר יציע ועדה
פארלאמנטארית מיוחדת. את המסקנה הזאת יכול להסיק
הבית בעצמו. אין לתת למבקר זכות מיוחדת להציע
לוועדה להקים ועדה מיוחדת, הוא רשאי להציע כל מיני
הצעות ויש בזה משום פגיעה במבנה השלם של
הפקודה.

אינני יכול להסביר זאת, אלא מתוך הרצון שבה לידי
ביטוי גם בנסיגות של ניסוח בפקודות אחרות, לפתוח
פתח לאיוו ועדה פארלאמנטארית; כאילו מישור, שאחר
הזמנות אחרת להיות אקטיבי בפעולת ביצוע של הממ-
שלה, מנסה להיאחז באיוו צורה לעלות על הרכבת. אין
התנגדותי מכוונת לכך, שהבית יא רשאי למנות ועדה,
אם ימצא זאת לנכון. התנגדותי מכוונת לסעיף 10(ד),
המפנה את תשומת לבו של המבקר ומראה לו מה הוא
רשאי לעשות. הצעה כזו יכולה לבוא רק מתוך הבית
ומתוך חברי הבית.

י. לס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הוטל עלי להתנגד לשתי הסתייגויות שהושמעו על-
ידי חבר-הכנסת רובין, ויו"ר הוועדה יגן על עמדת רוב
הוועדה בניגוד להסתייגותו של חבר הכנסת בר"ב-האי.
רוב הוועדה ניסה להסביר למסתייגים את ההגיון
בעמדת הרוב, ואני מצטער מאד שלא הצלחנו — לא
באשמחנו — לשכנע את חבר הכנסת מר רובין בצדקת
עמדתנו. הוא הביע כאן את החשש, שמבחינה פוליטית
אנו מנסים להגביל לחוק אמצעים כדי להשריש את השל-
טון של היעצה הגדולה ביותר על המוסד של המבקר.
מר רובין מגן כאילו על סמכותו של המבקר, ומעלים עין
שהוא בעצמו מציע לקשור את ידיו של המבקר. רוב
הוועדה חשב להשאיר למבקר את האפשרות, במקרה שגוף
מבוקר לא יענה על דרישתו, להביא את הענין לוועדה
ולדרוש דיון מיד, או — במקרים מסויימים — לחכות
עד שיערך דו"ח שנתי ואז יובא הענין בלאו-הכי לדיון
בפני הכנסת. התחשבנו בכך, שיכול לקרות מקרה של-
מה-בכך, שמישהו לא יענה על שאלה של המבקר, ואין
צורך באמצע השנה להביא את הענין לדיון. אינני מבין
את חששותיו של מר רובין, ולמה לא תישאר הברירה
בידי המבקר, אם להביא את הענין לוועדה מיד או
לחכות חודש או חודשיים עד לעריכת הדו"ח השנתי. אנו

לא רצינו לקשור את ידי המבקר בפרוצדורה, והשאירו
לו את הזכות להחליט, מה צריך להביא לוועדה תו"מ ומתי
אפשר לחכות לעריכת הדו"ח השנתי.

הטענה השניה של מר רובין היא, שאם מבקר-
המדינה צריך להביא את הענין לוועדה ולא לכנסת, תו-
כל הסיעה הגדולה ביותר להעלים את הענין בפני הכ-
נסת. הוועדה הזאת היא ועדת-הכספים. איני יודע כמה
חברים יש לסיעה הגדולה בוועדת-הכספים, אבל ידוע
לי, שגם לסיעתו של מר רובין וגם לסיעות אחרות
שאינן בקואליציה, יש נציגים בוועדת הכספים, והם יוכלו
לו להביא את הענין לדיון בכנסת, או יסתפקו בדיון
של ועדת-הכספים. בין כה, אין כל אפשרות שהוועדה תח-
ליט. היא יכולה רק להחליט פה אחד, אבל אם אחד יס-
תיג וידרוש שיביאו את הענין לכנסת — הרי יביאו
זאת בפני הכנסת.

ועוד פגם אחד מצא מר רובין בהצבעת הרוב, הוא
מציע להוסיף פסקה: "הביא המבקר דו"ח מיוחד לפני
הכנסת, יועמד הדיון בו, מיד על סדר-היום, והדיון בד-
ברים אחרים יידחה". הסברנו למר רובין, כי אי-אפשר
לקשור את ידי הכנסת ע"י חוק בענין סדר הדיונים.
נניח שיהיה דיון על אי-אמון בממשלה; מישור הציע
להביע אי-אמון בממשלה (וישנם המוכנים להציע הצ-
עות כאלו). מה יענה מר רובין כשיבוא מישור מכס-
אות הקואליציה ויגיד לו: עכשיו לא נדון על אי-אמון
בממשלה, מפני שקודם-כל יש לדון על דו"ח של המ-
בקר? לא ייתכן, שהכנסת תחליט מראש שאין ענין
דחוף יותר אלא דו"ח של המבקר! אין זה אומר, שלא
יהיה דיון לפני הכנסת כשיבוא דו"ח או ידיעה מיוחדת,
שהמבקר ימצא לנכון להביאה באמצעות ועדת-הכספים
לפני הכנסת. לפיכך גם ההסתייגות הזאת מוטעת ביסור
דה. אני מבקש לדחות את הצעות המסתייגים ולקבל את
הצעות רוב הוועדה כפי שהסברתי.

היו"ר י. בורג:

בשם רוב הוועדה יענה מר ניר.

ג. ניר-רפאלס: (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מבקש את הכנסת להשאיר את הסעיף הזה כמו
שהוא. אם נכונה הנחתו של חברי וידידי בר"ב-האי,
שלרוב הבית יש חולשה לוועדות פארלאמנטאריות, אזי
אם נשמט את הדבר הזה, החולשה תישאר גם כך.
זה לא ניומק. ניומק שני הוא העובדה, שהדבר הזה הוא
מיוחד. יכול להיות שהוא מיוחד, אבל יכול להיות שלדיון
הוא אינו מיוחד. בעצם יש שלוש צורות של חקירה:
חקירה עצמאית של המבקר, חקירה משפטית וחקירה
אדמיניסטרטיבית. בחקירה המשפטית יכול המבקר לפ-
נות ליועץ המשפטי. וישנה חקירה פארלאמנטארית.
רצינו לתת למבקר את האפשרות להיות מכל שלושת
הצורות של החקירה.

אני מסיים ואומר, שהרוב תמיד צודק, אם זה נכון
או לא נכון, אם כי הצדק אינו צדק אבסולוטי.

היו"ר י. בורג:

נצביע בראשונה את ההסתייגות של מר בר-יהודה,
שמציע להוסיף לסעיף-משנה (ג) את המלים: "לא מילא
הגוף המבקר אחרי דרישת המבקר", יביא המבקר את
הענין לפני הוועדה או לפני הכנסת".

ה צ ב ע

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

אצביע את הצעת המרחיקה לכת של מר בר-רב
האי — למחוק את סעיף-משנה (ד).

הצבעה

ההצעה לא נתקבלה.

היו"ר י. בורג:

נצביע את התיקון של מר ברי-הודה להוסיף לסעיף-
משנה (ד) את הפסקה: „הביא המבקר דוח מיוחד לפני
הכנסת, יועמד הדיון בו מיד על סדר-היום והדיון בדברים
אחרים יידחה“.

הצבעה

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

נצביע את סעיף 10 ככתבו.

הצבעה

סעיף 10 נתקבל.

היו"ר י. בורג:

בסעיפים 11, 12 אין שום הסתייגויות. נצביע.

הצבעה

הסעיפים 11, 12 נתקבלו ללא התנגדות.

היו"ר י. בורג:

אנו עוברים לדון על סעיף 13. בסעיף זה היו שתי
הסתייגויות, ומר בן-עמי ביקש אתמול להעביר לסעיף
זה גם את הסתייגותו לסעיף 5.

ראשונה נשמע את הסתייגותו של חבר-הכנסת רור
בין לסעיף 13 (א).

ח. רובין (מפ"ם):

כנסת נכבדה, הסתייגותי מורכבת משני חלקים, בח'
לק הראשון אנו מציעים שמינויי הפקידות הגבוהה,
האחרית, העובדת עם המבקר, יפורסמו ב„רשומות“,
ובחלק השני אנו דורשים, שהעובדים האחראים הגבו'
הים שבתוך לשכת הביקורת ימונו אחרי שהדבר יעבור
את ועדת-הכספים.

בעצם עלי לבקש את סליחת הבית, שאני מעסיק
אותו בשאלה טכנית מחוסרת ערך עקרוני כגון פרסום
מינויים מסוימים ב„רשומות“, אלא שבעצם לא אני
צריך לבקש סליחה, כי אם אלה בוועדה, שמשום-מה
לא יכלו להסכים להצעה „המהפכנית“ של פרסום מינוי
הפקידים הגבוהים ב„רשומות“, אין לי הסבר אחר להת'
נגדו, ואם זה שהוכרתי קודם — שההצעה הוצעה
עלידי מפ"ם.

אם אנו מדברים על הצד הענייני, הרי ברור, שמב'
קרי-המדינה לא ילך לכל מוסד ומוסד לבדוק את החש'
בזנות, אלא יהיה זקוק לעובדים שיעשו את העבודה
הזאת. עובד כזה צריך להתקבל על סוד מינוי שיפורסם
ב„רשומות“. כיצד יתקבל בצורה אחרת? האם עליו
לבוא עם מכתב ולהציג את עצמו בלי פרסום ב„רשומ'
מות“? אין זו צורה מתאימה.

אין לי רצון להעסיק את הבית בענין זה. תצביעו
נגד הפרסום ובוה תגמרו. אין בזה חשיבות מכרעת,
ואנו הבאנו דבר זה רק כדי להבליט במקצה, עד היכן
הולכת ההתנגדות העיוורת להצעה מובנת מאליה, רק
משום שהיא באה מצד זה.

הדבר השני אינו תיקון טכני בלבד, אנו מציעים,
שהפקידות הראשית לפני שתוכה במינוי הרשמי ותתי'
קבל לעבודה, תקבל המלצה מאת ועדת-הכספים. הפקי'
דיות הגבוהה של מבקר-המדינה אינה פקידות במובן
המקובל של המלה. אלה הם אנשים, שאנו דורשים מהם
לא רק ידיעה מקצועית מעולה, אלא גם נאמנות מיוחדת,
ונראה לי שיהיה מוצדק לגמרי, אם זה ייעשה תוך אישור
רו של המוסד הפארלאמנטארי המוסמך.

י. באדר (תנועת החרות):

כיוון שמוסד-הביקורת הוא בידי מבקר יחיד ולא
בידי קולגיום, הרי מן ההכרח, שיהיו לו עוזרים. בס'
עיף 5 קבענו, מה רשאי המבקר לעשות ומה לא, אך
לא קבענו, מה רשאים ואינם רשאים עובדיו לעשות.
דוגמה: אחד מעובדי המבקר, שיש לו מניות בחברת
החשמל, או אולי אפילו חבר בהנהלת חברת-החשמל,
האם מותר לו לעשות ביקורת בחברת החשמל, או לא?
לפי חוק זה — מותר לו הדבר.

דוגמה שניה: עובד-המבקר, שהוא גם עובד בעי-
רית, האם מותר להטיל עליו לבקר את הפנקסים ואת
חשבונות העירייה, או לא? לפי חוק זה — זה מותר.
לכן הצעתי, שכל ההגבלות המחייבות את המבקר,
יחייבו גם את עובדיו. זוהי הצעה פשוטה, ואני חושב
שהיא ניתנת לביצוע. אך אני גם חושש, שזה לא ית'
קבל, כי הרוב הוא רוב.

וכיון שזהו התיקון האחרון שלי בוויכוח המזור'
הזה, הייתי רוצה להוסיף כמה מלים על הויכוח כולו
(היו"ר: לא!) — א. ה. כ. ר. מ. ל. י. זוהי הסתייגות
אחרת). אם כן, אני גומר ואני מחכה להצבעה ואני
מתבייש שידו של הרוב על העליונה.

היו"ר י. בורג:

רשות הדיבור בשם רוב הוועדה לחבר הכנסת י.
לם.

י. לם (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רואה שישנה שיטה כללית, שבה נקטו המפ-
לגות שאין להם חברים בממשלה, ושלפיה מאשימים
את הרוב, כי התנגדותו להצעות המיעוט באה רק כדי
להראות לו למיעוט, שהוא נכשל בכל הצעותיו. ישבנו
בחמש או בשש ישיבות של הוועדה, והייתי מבקש את
חברי הכנסת לקחת את ההצעה המקורית של הממשלה
ואת ההצעה שאנחנו מביאים לפני הכנסת ולהשוותן —
ויווכחו, שהצעות רבות ותכונן גם הצעות של
מסתייגים מכל הסיעות. בין אם אלה היו של חבריו
של מר רובין, ובין אם אלה היו של חבריו של מר
באדר, — נתקבלו עליידי הרוב בוועדה. אבל אין זה
אומר, שהרוב מחוייב לקבל את הצעות המיעוט, גם
אם ההצעות הן רק טכניות, כדי להראות למיעוט שמת'
חשבים בשם המבקר. (ח. רובין: לא נכון). זה
נות ועלולות להכניס אי-בהירות, בעבודת החקיקה.

מר רובין שינה קצת את הצעותיו המקוריות. בוער'
דה הוא לא הציע לפרסם רק את מינוי הפקידות הג'
בוהה ב„רשומות“, אלא את שמות כל הפקידים והאנשים
העובדים בשם המבקר. (ח. רובין: לא נכון). זה
כן נכון, ואם אתה תראה את ההסתייגות שלך בכתב,
תיווכח, שההסתייגות איננה מוגבלת לפקידות הגבוהה
בלבד, ושם נימקנו ואמרנו: המבקר צריך להשתמש

כאן אותם סייגים ואותן התחייבויות לכל העובדים למיניהם. אי-אפשר להגיד לאיזה פקיד מכוון הדבר ולאיזה פקיד אינו מכוון הדבר.

אנו נעמוד בפני פרובלמה, כיצד לקבוע את ההתחייבויות של פקדי המדינה. אז גם ננסה באופן ברור את כל הדרגות וננסה גם את ההתחייבויות של רפיקי דים. ייתכן שהכנסת תמצא, שלסוג מיוחד של פקידים שיעבדו אצל המבקר, וכן לעובדים אחרים, כמו עובדי היועץ-המשפטי, עובדי בתי-המשפט — דרוש יהיה לנסח את ההתחייבויות המיוחדות, שיחולו על פקידים אלה. ננסה בחוק מיוחד, ואין צורך להגניב פסקה העלולה לסבך את החוק, לפסול את פעולת העובד ולשים לאל את כל הביקורת. יאמין לי מר באדרי, שהרוב מתנגד להצעתו, אך ורק מטעמים שהם ברבים. ולא כדי להראות שאין מתחשבים בדעותיו. אני מבקש איפוא לדחות את ההסתייגויות.

מ. גרובובסקי (מפא"י):

בנוגע להצעתו האחרונה של מר באדרי אני רוצה לשאול: אם אני אציע להחזיר את הסעיף הזה לדיון בוועדה, האם זה יעכב את פרסום כל החוק?

י. לם (מפא"י):

הצעתך בצורה כזו תעכב, כמובן, את הפרסום. אך אם תסכים ומר באדרי יסכים, שלא נחליט היום על התחייבויות הפקידים, נחזיר את הסעיף לוועדה ונחליט על החוק כולו; אם הוועדה תקבל את ההצעות שלך, נתקן את החוק ונוסיף את הסעיף כתיקון אני חושב, שזוהי הדרך היעילה ביותר, אחרת לא נוכל למנות את המבקר, והלא כולנו מאמינים ורוצים שהמבקר כבר יתחיל לעבוד.

פ. לוביאניקר (מפא"י):

אני רוצה לשאול את מר באדרי, אם הוא מסכים להוסיף שתי מלים בהצעתו. אני מבין, שגם הוא לא התכוון לכתבנית או לשוער. אני מציע להכניס הג' דרה: „המטיל על העובדים העוסקים בביקורת איסור התעסקות“, כדי שיהיה ברור פחות או יותר.

היו"ר י. בורג:

אני חושב, שזה יכול להיכנס לגוף ההצעה.

אנו מעמידים להצבעה את התיקון של חבר הכנסת ח. רובין: להוסיף בסוף סעיף 13 (א) את הפיס' קה: „המינוי בהתאם לכך יפורסם ב„רשומות“. מינוי חלק מן העובדים ייעשה בהמלצת הוועדה.“

הצבעה

התיקון לא נתקבל.

היו"ר י. בורג:

נצביע את הצעתו של מר באדרי להוסיף סעיף-קטן המטיל על העובדים העוסקים בעבודת הביקורת איסור התעסקות. דוגמת האיסור החל על מבקר-המדינה לפי סעיף 5.

הצבעה

התיקון נתקבל.

לא רק בעובדים קבועים במדינה אלא גם באנשים בעלי מקצוע, שאינם עובדים במדינה. הוא זקוק במקרים מסוימים לעזרה של רואה-חשבונות. וזה יכול להיות דבר דחוף, ואינו סובל דיחוי עד הופעת „רשומות“ כעבור שבועיים, ולכן אי-אפשר לקשור דבר זה בפרסום ב„רשומות“.

אך גם ההצעה שלו, כפי שהוצעה עכשיו, אינה טובה מבחינה חוקית. וכי מה הוא מציע? — פרסום המינוי של הפקידות הגבוהה. איך לברר, בלי שיישאר ספק כלשהו, מי הוא פקיד גבוה? תארו לכם, שנקבל את ההצעה של מר רובין שצריך לפרסם כל מינוי של פקיד גבוה ב„רשומות“. והמבקר יחשוב, שדווקא המינוי של פקיד פלוני או אלמוני איננו מינוי של פקיד גבוה. והוא יעשה איזו פעולה, וילכו לבית-המשפט העליון, ובו יוכיחו שפעולת הפקיד הזה נפסדת, משום שהמינוי לא פורסם ב„רשומות“.

תקחו את החוקים האחרים, שבהם נמצאים מינויים הגבוהים ביותר, המינוי של היועץ-המשפטי — האם הכרח הוא שיתפרסם ב„רשומות“? אני מכיר רק כמה חוקים כמו פקידת פיקוח על המזונות, הקובעת שעמו של המפקח צריך להתפרסם בעתון הרשמי, וזה לא הקל על הרבה דברים. כי אם המינוי הוא דחוף, אין הפקיד שנתמנה רשאי להתחיל בעבודה לפני שהעתון הרשמי או „רשומות“ הופיע.

אין זה אומר, שהמבקר לא יפרסם את המינוי של הפקידים הגבוהים ב„רשומות“. הוא יפרסם זאת, כדי להראות לפקידים האלה, שמתחשבים בתפקידם הגבוה. אך מיותר לקבוע בחוק, שבלי פרסום כזה המינוי פסול.

עכשיו דבר שני: על מינוי והמלצה של הוועדה. בוויכוח שהתנהל כאן בענין החוק הזה אני עצמי עוררתי את השאלה, אם יש צורך — במקרים מיוחדים, כשהמבקר ממנה פקיד גבוה או עוזר שלו — שימנה אותו בתוקף החלטת מיוחדת או המלצה של הוועדה, היה דיון בוועדה על אופן המינוי ולא יכולנו להגדיר מי הוא פקיד גבוה. שוב עלולה, איפוא, לחזור אותה הטענה כפי שהסברתי לפניכן. פעם ימנה המבקר פקיד שלדעתו איננו גבוה, ולא לפי המלצה, או שוב יפסלו אותו. קבענו, איפוא, דרך שניה. אמרנו, שהמבקר רשאי לגבות עדות, ואם הוא ממנה מישהו אחר במקומו לגבות עדות זו, הוא צריך לעשות זאת בכתב. אבל לא רצינו לסבך את החוק. הלא כולכם וגם מר רובין עצמו רוצים להקל על המבקר, ויש לכם אמון בו. ואם נדרוש המלצת הוועדה — והחבר רובין אומר, שהרוב רוצה להשתלט על המבקר, אלא שכאן הוא עצמו דורש המלצת הוועדה — הרי הרוב הזה, הרוצה רק לשלוט, ישלוט גם בוועדה.

התנגדותנו היא התנגדות ענינית לדבר. כל אנשי החוק בוועדה, היו מאוחדים בדעה, שאם מנפחים את החוק ונותנים למבקר סמכויות לא רק כלפי הממשלה, אלא גם כלפי מוסדות פרטיים, יש לנסח את החוק נייטוח שאיננו משתמע לשתי פנים.

עכשיו — להצעת חבר הכנסת באדרי, עלי להגיד, שהרוב דחה את הצעתו, לא משום שהוא חשב, שפקידי המבקר רשאים ויכולים לעשות את הכל. למבקר יהיו עובדים שונים: יהיה שמש, תהיה כתבנית ויהיו אלה שיעסקו בביקורת. לא חשבנו, איפוא, שצריך לקבוע

הי"ר י. בורג :

ישנה הסתייגות של מר בן-עמי, אשר לא נשמעה עליה הנמקה : „להנהיג הגבלות גם על עובדי הלשכה לביקורת". (ז. ו ר ה פ ט י ג : ההצעה של מר באדר כוללת את התיקון הזה.) התיקון „להנהיג הגבלות" יכול להיות יותר רחב מאשר האיסור של התעסקות בכלל. לכן איני יכול לקבל את הפירוש. במתן פירוש שים רשאי רק המחבר בעצמו.

ה צ ב ע ה

התיקון לא נתקבל.

הי"ר י. בורג :

נצביע סעיף 13 ככתבו בתוספת התיקון אשר נתקבל זה עכשיו.

ה צ ב ע ה

סעיף 13 נתקבל.

הי"ר י. בורג :

אנחנו עוברים לסעיף 14 שאין בו כל הסתייגות.

ה צ ב ע ה

סעיף 14 נתקבל ללא התנגדות.

הי"ר י. בורג :

בזה גמרנו את הדיון על חוק מבקר-המדינה.

בתחילת הישיבה האחרונה הובאו שלוש הצעות לסדר-היום : אחת של חבר הכנסת בן-אהרון בנוגע לצנזורה הצבאית ; שניה של הרב שאג בנוגע לירור שלים ושלישית של חבר הכנסת רוקח בנוגע לאשפוז. נצביע על הצעות האלה מחר בתחילת הישיבה.

הישיבה ננעלה בשעה 19.02.